Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 7 МАЙ, 1983 ШУ. ◆ № 55 (6777). ◆ Мах 3 кеп.

ВИЗИТ ДIАХО ХЬОШ Я

5 мае Москвера Алма-Ата дIаяхар СЕПГ ЦК Генеральни секретарь, ГДР Пачча-хьалкхен совета Председатель Э. Хонеккер керте латташ йола Германски Демократически Республика партийно - паччахьалкхен делегаци. КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето екарагIа вай мехка официальни доттагIлен визитаца я из.

Аэродроме Э. Хонеккер, делегаце членаш безаме накъабаьхар КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела Н. А. Тихонова, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителя, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра Д. Ф. Устинова, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхарча заместителя В. В. Кузнецова, кхыча официальни наха.

Делегацеца ва КПСС ЦК секретарь К. В. Русаков, кхыбола официальни нах.

Алма-Ате делегаценна накъабаьхкибар КПСС ЦК Политбюро член, Казахстана Компарте ЦК хьалхара секретарь Д. А. Кунаев, республика кхыбола кулгалхой.

Вежарашха болча мехкара баьхкараш сийлен Мемориале хилар, хIаьта вешон а йийллар.

(ТАСС).

ВОРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА VII СЕССИ ГУЛЬЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сецаш бу:

ВорхIазлагIа херзача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета аргIанара VII сесси гулъе 1983 шера 8 июне городе Грозне.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1983 шу, 5 май.

СИХЕИ ДИКЕИ ХЬАЛДЕ ЦIЕНОШ

Берригa советски нах санна ЦхьоалагIча пайда дикача толамашца накъабаьхкар, пхьайттталагIча пятилетка кхоалагIча шера плаш ханал хьалха кхоачашъяра яхье баьнна Нохч-ГIалгIайчен гIишлонхой. «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикеи хьадер дукхагIеи хилийта!» яхача девизагIа къахьегача цар бизза пайда нйбу шоай торонеш кхоачашеш. Цунга хьежача лел гIулакхаш а. Подрядни гIишлон-монтажни балхаш дара хьалхарча квартала план шин миллион совгIа сома мехла тIехкхоачашъяй цар. Шера пландгIа эксплуатаце дIадала дезаш да 159 эзар квадратни метр хула наха чубаха цIенош. ХIаьта хьалхарча квартале дIаденнараш 40 эзар квадратни метр да.

ДIахо йодача хана республикерча гIишлонхошка кхоачашде дезаш дола декхараш доккхий да. Укх шера цар пайда эца беза 350 миллион сома капитальни вложенеех.

Вай республикера дукхагIйола гIишлон организацеш планироване кердача системагIа я яьнна болх беш я. Цар балха тIа керттера хьоккхамаш лоархIаш да болх бе йолаялийта керттера фондаш, товарни продукце арая кхоачашъяр. Цудухьа республикерча гIишлошъераша тIагIертта къовсам лоаттабу товарни продукце план толаме кхоачашъяра, капитальни вложенеех пайда нйбара эффективность айяра, социалистически яхье хьалхалаттерий опыти дикагIйола методаш шерра йоаржаяра. Цу лостамагIа дика пайдолаш къахьегаш йола гIишлон организацеш кIезига яц вай республике.

Царех цаI я Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене гIишлонхой коллектив. Укх шера хьалхарча квартала пландгIа 29,5 эзар квадратни метр цIенош хьалде дезаш хиннача цо хьалдаьраш 40,7 эзар квадратни метр да, пачхахьалкхен план 136 процент кхоачаш а еш. Кхозза гаргга тIехкхоачашъяьй наха чубаха цIенош хьалдара квартала план «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене коллективо. ТIехкхоачашъяьй цIенош хьалдара кхаь бетта план «Чечингушвино» производственни объединене коллективо а, кхы цхьайолча предприятеша, организацеша. Дукхача предприятеше, гIишлон организацеша наха чубаха цIенош хьалдара план толаме кхоачашии тIехкхоачашии ярах, бIарчча республика хьанийцача цIенош хьалдара план 143 процент кхоачашъяьй. ХIаьта подрядни гIишлон организацей коллективаша цу лоархIамеча хьоккхама кхаь беттa задании 131 процент кхоачашъяьй. Цудухьа вай республике бахача нахага дIабахача кхаь бетта плана совгIа дIаяхьачай дукха квартираш.

Цхьабакъда, хакхе вай дийцача тайпара лелац наха чубаха цIенош хьалдара болх республикерча цхьайолча организацешка. Грозненски горисполкома УКС-а кхоачаштъяьяц цIенош хьалдара задани. Ниэткъа мара цIенош хьалдара план кхоачаштъяьяц «Грознефть» объединене, «Чечингушводстрой» гIишлон управлене, «Красный молот» завода коллективаша.

Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIа ца эцаш цхьаккха гIишлон организаци яц. Уж толаме кхоачаши тIехкхоачаши ца деш хила йиш яц гIишлонхой цхьаккха коллективе. Нийслача хана е ханал хьалха йистедаха деза нах чубахара хьалдеш дола цIенош. Товарни гIишлон продукце план кхоачашъяр хIара подрядни гIишлошъе ца организаце коллективе сийлен декхар да. Цу гIулакха тIадерзаде деза цар шоай дерригa ниэт.

ХIара коллективе кулгалхой, партийни профсоюзни, комсомольски организацей сийлен декхар да хийлача хана пусковой объекташ йистейхар. ХIара йийлача гIишлон участкера къахьегама социалистически яхье кхетамца вIаштIехькхьоккхара тIадерзадаь дола бахкаш хадданза де декхарийла я уж. Цендаь хIадакхха деза къахьегама, производственни, плановни дисциплина телхаелга. Заказчикаша дерригa шоай низам сарцагIдаха деза гIишлонхошта эшаш йола проектни документаци, оборудоване, гIишлон материалаш IалашъярагIа.

Бригадин подрядагIа хьнаре къа а хьегаш паччахьалкхен плани тIаьйна декхараш тIехкхочашдеш йола гIишлон организацеш кIезига яц республикехь. Цар опыт, дикагIйола методаш шерра йоаржае еза наха чубаха цIенош хьалдеш болча гIишлонхошна юкъе. Пачхьалкхан плани тIаьйна декхараш толаме кхочушдарехь хьалхе бита деза коллективашна гIоле хилла гIаьдда парте горкомаш, райкомаш, юкъахьнра партийни организацеш.

ХIанз а тIехьа висслуш да хьалде доладе цIенош йисте а дахалехьа кхычхьа цIенош хьалде доладеш, цига къахьегаме материальни ресурсаш дIахьежеш. Из нийсадаргдац бригадин подрядаш къахьегаш коллективий опыт шерра юкъебалар. ХIанз гIишлон хьалхара боккха хьалтам болаш я. Шин-кхьа сменагIа гIишлонхоша болх бербола доха хьалдеш балла деза подрядандин законаш кулгалхоша.

Подрядан гIишлон организацеш кхочашдина дарг долаша хьалхаша латтам дола белхтохкаме декхар де вина чубахар дола цIенош йаллачухьа хьалдадаш. Цу гIулакха мел вина дола хьажии республикерча гIишлон организацешна, шолаа цIенош хьалдайтахьа организацеш ахь дола хьажием. Царекх из-кешта дикагIа пайде эцийта безе, материально-технически Iалашо елга цIенхаитти тоаде деза, балха хаиш, гIишлон еча техиках, механизмеш кхыча хьажа нйбайта беза кулгалхоша. ЦIендаш дIадахна деза цIеношхьалдеза брак нйсайоллийтача. Наха чубаха цIенош хьалдара плн кхочашде ца еш цхьонка коллектив хила йиш яц.

ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикеи хьадер дукхагIеи хилийта!

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода центральни заводской лабораторе дукха комсомольцаши нагиркойи бе дукхача хана дена укхаза къахьегаш бараша нийсса балха тIа ца йоалаши дика производственни толамаш доахаши. Царех цаI я къона лаборантка Тайсумова Халишат. Коммунистически къахьегама ударни яха Сийлен цIи лелаеш я Халишат.

СУРТА ТIА: лаборантка Х. Тайсум[redacted]

В. ДЭИСЯКА сурт.

Декхараш толаме кхоачашду

ОПХ «Гикаловское» яхача боахама хьайбаш лелдераша толаме кхоачашъю кхьайтталагIча [redacted] кхоалагIча шерара шуре дукхи даккхара планаш.

Ишта, укх шера бигь бетта пландгIа яккха йоагIар 360 тонн йолаш 414 тонн шура яьккхай цар. ДIадахача шера цу юкъа яьккхачунца нийсйича 63 тонн дукхагIа я из. Дикка лакхгьай хIара IаттагIара хьайоаккха шура а. Нагаьль санна соахка бигь бетта хIара IаттагIара 886 килограмм яьккхаяле укх шера цу юкъа 1035 килограмм яьккхай. Цо вIаштIехьдалийтад пачхахьалкхена из дIаяхара план а дикка тIехкхоачашъе. ХIаьта хьайбаш лелдераша мел ейка шура цхьоалагIча сортагIа я. Цул совгIа Грозненски района боахамашта юкъе хьоанал этгара лакхагIа йолаш а я.

Хьиар айденна къахьег кьайбаш лелдераша вай бетта а. Цхьайтта килограммагIа дIакхоачаяьй цар хIара IаттагIара хьайоаккха шура. Из дIадахача шера йоаккхаш кхинначунца нийсйича шин килограмм дукхагIа я.

Боахама доиркашта юкъе лархIача социалистически яхье хьалхе яьккхай Сиражденова Вайсаре. Тхьаь ворхI етт лелабу цо. Шера пландгIа яккха йоагIар 3150 килограмм йолаш бигь бетта 1296 килограмм шура яьккхай Вайсаре хIара IаттагIара. Цо санна хьинар ца кходеш къахьег Дадиева Курбикас, Умарова Баисаре, Магомадова Зарбета, Исаева Асмарата, кхыбараша. 1200 килограмм гаргга шура яьккхай цар а хIара IаттагIара.

Ишта беркате къахьега доаркашта доккха новкъостал ду хьайбашта Iунал дика деш болча боахама скотникаша. Царна юкъе хьалхе таь белгалбаьннаб Дадашев Ювназа Зайтаев Вахиди. Шин бIаь етт ба цу шиъне доалдеча Iулаца. ПланагIа яккха йоагIачул дукха дукхагIа а йоалкхаш бигь бетта хIара IаттагIара 1037 килограмм шура йоаккхийташ керттIа гIулакх дийд скотникаша хьайбашта.

Шоай декхарех дика лоархIабу цу боахама Iаьскй лелдераш а. Этгара дикагIа къахьег Дадаева Тауса. ПланагIа хила доагIар 500 грамм долаш дийнахьа буса 849 грамм доал Iотiадеттадолийт цо хIара цаь хьожача Iасила.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

БОЛХ ЭРГАБОАККХАШ ТОАБУ

Юртбоахама продукце лакхаре а паччахьалкхенца йохкаре а планаш кхоачашца юлуш йiаьхкача хана кхычa боахамел тIехьаюсаш яр Советски района «Новая жизнь» яха колхоз. ХIанз, правлене председателалла Коригов Махьмад отташьчул тIехьагIа, дукха хувцаяаш хиннад.

Кулгалде волалушше а эттара хьалха гIалатаца фу бахьан долаш ний сху тахка воладелар из. Уж дукха дар. Ишта, хьадечох доагIар деррига а дIаккхоачийтам хиннадацар нахага, дика болх барах кеьхата тIа мара белгалбахецар уж морально а материально а. юкъерча звеной кулгалхошa нахаца беча балха зертIа тIахьоксам лоаттабецар е колхоза правлене а е партокмо а.

Эттара хьалха нахьа белхацара безам совбаккхара теркам тIабахийтар кердача кулгалхочо. Цигьа, йол Iалашъе ха хьатIаккхьачача хана. тракторни косилкашца буц хьакха йиш йола моттигаш кIезагa я, хIаьта кулгнара хьакха торо йолча болх бе нах раьоа бац, аьлар Коригова бригадираша. Вайнах къахьегара тIера болга хоаш вола председатель шек ваьлар шийга баь хоам бакь хиларах. Юрта Совета исполкомца барт а баь нах гулбир. Царца дийцача гучадалар, йол Iалашъеш наха бахьа балха доагIар царга дIакхоачаш хиннедоацилга. Масала, кулг-нара мангал хьеккха кейчьаьча аьлах хIара сага 30 процент дIалургьа, аьнна хиннадар нахага колхоза правлене, йол Iалашъе болалуш. Цхьабакъда, болх чакхбаьлча шоай дош кхоачашдинаэр цу боахама кулгалхоша. Хьадаьчох йол в е ахча а далалер.

Из тайпа гIалат кхы нийсдолийтарг ца хиларах председатело нах тешабича, бокккхача безамца арабаьлар уж балха. Кхыметтел боккхийча наха дааньа лаьшар йол Iалашьеча. Цхьабакъда, доакъар нийчдаь баьлча, бригадираша шоаш Iехабу, яхаш нах тIаьха баьяр Коригова. ЛаьрххIа комисси вIашагIа а елла ше керттe а волаш тахкача, гучадаьлар нах бакъдуеш хиннийта. Йол Iалашъяра плана кхоачашъяр духьа цар дIаувттадаь холаш нийсса дуста а ца дусташ, нах Iехабеш хиннабар бригадираша. Манталхоша баь болх комиссе шозлагIа бистача хIара сага кхы а цхьаца, шишша йол йол хьабчар. Цул совгIа колхоза дIаеннанчох ахча а делар наха. Из шоашта деача:

— Ой! Кхы а ахча а лу оаш? ХIанзалца ца хиннар ма дий ера-и, — цецбуалар уж.

Из дар лурчогIа. ХIаьта соахка кулг-нара йол Iалашъе безам барам шозза дукхагIа хилар. Цо карагIдалийтар план 1114 тонн йолаш 1580 тонн йол кийчъе. Цунах 80 процент цхьоалагIча классах а хилар.

Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтар дIадахача шера плана 73 тонн йолаш, паччахьалкхенга 103 тонн шура йохка. хIаьта дуах планал 19 тонн дукхагIа дехкар. Кхы а дикагIча хьокхамга кхаьчар укх шера. Соахка кхаь бетта хинначул 30 тонн дукхагIа шура а яьккха из паччахьалкхенга йохкаре I квартала план ханал хьалха кхоачашйир. Цул совгIа. района боахамашта юкъе лархIача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар.

Уж толамаш даха геттара доккха новкъостал дир доаркаша Арсанукаева Марета, Хамидова Аймане, Коврчукаева Iайшета, кхычара.

Доахан даьхаш да хIанз. ХIара бIаь Iатта тIехьаре 70 Iасила хьакъоастадаьд. Царга хьожаш бе Сулейманова Зурея Салманова Розея. Юкъера лаьрхIача 500—600 грамм хула тIаккхет цар доал деча хIара Iасилга. ХIанз доажаде арадоах уж.

Кхы а цхьа хIама да белгалдинкха доагIаш. Цхьацаl хьайба юкъера ца доалийташ Iангара даьлар колхозоша доахан. Из толам баккхийтар этгара хьалха, доахан леладеча бригада бригадир Салманов Iусам а ва.

Кхо шу хьалха гоьраш лелае йолаьй цу боахаме. ХIанз уж 281 я, хIаьта 1981 шера 146 мара яцар. Говраш лелаенга боахама кхоене санна лерхI колхозхоша. ХIаьта тамаш а яц. Кхы тIа а башха кхаба а ца эсаш. лоамашка яхаш лелача цар луш долча дуккага дIадодар геттара кIезига да. Цудухьа цу гIулакхо пайда а бу колхоза.

Говрашка хьожаш болчарна юкъе шин декхарех массарел дикагIа Азимов Рукъман лоархIаву. ЦаI юкъера ца йоалийташ Iангара кхай по ше доал деш йола говраш. Ишта, тешшаме гIа боахаш хьайоагIа тIеххьарча хана цу колхоза коллектив.

Х. БЕРСАНОВ.

КЕПАЙОАЗОН ДЕН СИЙНА

Вай мехка кепайоазув чIоагIа сий долаш да. Вай общества вахара ерригача оагIонашта влияни еш бола ший хиннаб цох. СССР-е арадувл 40 миллиард экземплярал совгIа тираж йола 9,5 эзар совгIа газет а журнал а. Шерра даьржад книжкаш арахецилга.

ТрадицегIа 5 мее союзий Цlен Колонни зале хилар кепайоазон Денна хетаь торжественни заседани. Зале гулбеннабар столица партийни а общественни а органи-зацей [redacted], газетий, журналий, телевидене а радио а, информационни агентствий а издательствий а, полигра[redacted] предприятей болхлой, рабкоровски актив.

Президиуме — КПСС ЦК секретарь М. В. Зимянин, КПСС Центральни ревизионни комиссе председатель Г. Ф. Сизов, КПСС ЦК пропаганда Отдела заведующи Б. И. Стукалин, творчески союзий, газетий, журналий, информационни агентствий кулгалхой.

Доклад яьча «Известия» яхача газета керттерча редактора Л. Н. Толкунова белгалдаьккхар, советски кепайоазув — коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъеча парте тешаме гIончa, зевнинзна идеяшта кIаьд ца луш пропаганда ер — дерригача халкъо тIа-тIа чIоагIагIа лоархIаш хилар. Вай пресса теркама юкъмоттиге латт парте XXVI съезда, КПСС ЦК майски а ноябрьски а (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъелга, [illegible] ара болхлой коллективаш оарцагIа йоахилга. Машара идеяш а халкъашта юкъе вIашш цхьана гIуланхаш лелаяр а дIадоаржадеча, капар безаш бола КПСС а Советски паччахьалкхен а йиъ дIахьоккхача, капиталистически пропаганда провокационни тийца болх хьагучабоаккхача кепайоазон лоархIам лакхлуш боагIа.

Гулбеннараша тIайийцар КПСС Центральни Комитетга, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дахьийта моаршала письмо.

(ТАСС).

* * *

5 мае Грозне кепайоазон Цlен конференцзале хилар кепайоазон Денна а радио Денна а хетаь торжественни заседани. Цига даьхкьа лелаш цар партийни а советски а органий кулгалхой, республикански газетий, радио а телевидене а журналисташа, рабселькораша, пенгазетий активисташа. Собрана хьайиллар КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. Велоглазовас.

Гулбеннарашта хьалхаша доклад йир телевидене а радиовещане а НГIАССР Паччахьалкхен комитета председатела С. М. Лагутина.

Конкурсашка а хьажарашка а котало яьккхача республикански районни газетий редакцешта дIаделар культура болхлой профсоюза ЦК а Iалам лорадара Ерригроссийски обществе а дипломаш. Дукхача журналисташтеи рабселькораштеи НГIАССР журналистий Союза сийлен грамоташ елар.

Торжественни собране дакъа лаьцар НГIАССР Лакхехьарча Совете Президиума председатела Х. Х. Бокова, КПСС областной комитета пропагандаи агитацеи отдела заведующе А. И. Тапитова.

1983 ШЕРА 6 МАЙ ХЬАТIАОТТАШ ХIАРА КХОАБАЧА IАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА СВОДКА (кг)

Районаш	1983 шера	1982 шера
Наурски	9,6	7,6
Надтеречни	8,3	4,8
Грозненски	7,9	6,5
Гудермесски	7,6	5,7
Шалински	7,4	5,8
Шелковской	7,3	7,8
Сунженски	6,9	5,6
Ачхой-Мартановски	6,7	3,5
Малгобекски	5,9	4,9
Урус-Мартановски	5,5	5,0
Назрановски	5,2	5,4
Республике гIолла	7,3	6,0

Коллективни подряда—шерра никъ

Дика лард еллай

Урус - Мартановски района «Красноармейский» совхоза дIаювча юртбоахама культурашта юкъе йоккха моттиг дIалоац хьажкIаша. Цхьаккха а шу дIадахадац укхаза 700 гектар хиллал ялата лаьрхIа йола хьажкIаш дIа ца юаш. Соахка хаоттама хьалаш во хиларах дукха халонаш нийсъеннаяле а дика хьувкъам кхебе вIаштIехьдаьлар совхоза хьажкIаш ледаерий. План 23 центнер йолаш хIара гектара тIара яьхар 28 центнер фуалъяьха хьажкIаш. ХIаьта боахама дикагIйолча хьажкIаш ледераша Юшаев Мовлада, Исраилов Абуезита, Ахмадов Хьасана кулгалдеча звеноша кхы а боккхагIа толам баьнхар — хIара гектара тIара 44 центнер фуалъяьха хьажкIаш.

Карарча шера а ишта дакха хьувкъам кхебе дага ба совхоза хьажкIаш ледаераш. Кхы а 100 гектар тIаккхийттаяле а, цхьабакъда, соахкарчул дукха сихагIа, хоза аьттача хана бизза пайда а нйбеш, лоацача агротехнически ханашка, индустриальни хьисапе ерригa я ялата лаьрхIа хьажкIаш дIайийна баьлар боахама хьажкIаш ледераш.

— Хоаш ма дий соахка санна хаоттама хьалаш во долаш вай республика юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка халонаш нийсйолийташ шу дукхьашха ца хиннилга, — йоах Исраилов Абуезита. — Цудухьа, тIехьа тIадоагIа шу хьалхара дараш санна дика доагIарг ма дий аьнна царгIата баьнна «Iохоена» йиш яц хьажкIаш ледаерий. Массаза а шоай дош кхоачашде вIаштIехьдаргда хаоттамо моллагIа а халонаш нийсйолийте а уж эшае а царна дукхьаллаттара а хьалхагIе а нийчо йича, цох даим уйла а еш шоай болх вIаштIехьбоаккхача коллективий. Из дика кхета а деш укх шера хургболча хьувкъама уйла е гурахьа хьажкIаш чу ма нйщанге доладелар тхо. Лаьтта дика тоа а даь, минеральни органически удобренеш тайса хьаьадир. Къаьстта дукха юкъейинхьар оаха хьатта органически удобренеш. ХIара гектара дIанхаьчар 40—50 тонн кхо. Iан замалахьа а Iохайша дагIенаар. Къонача механизаторашта хьажкIаш индустриальни хьисапе кхеяра гIулакх Iомадеш, кхыча боахамашкара дикагIйола опыт царна дIайоазийташ лаьрххIа хьа а йилла, совхозе болх беш хилар [redacted]. Тха агрономаца, балха йоккха опыт йолаш болча хьажкIаш лелаераша дукха занятеш дIайинхьар индустриальни технологех хьажкIаш хьалхехерах дувцаш. Тха механизаторашн мастерскера болхлойн ханнахьа оарцагI а баьнна дика тоаяь дIоттайир ерригa техника.

— БIаьстан кхашкара балхашта юртбоахама техника кийчъяра районе лелаячa социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар укх шера тха совхоза механизаторашa, — яхаш дувц, тха къамаьла юкъевеннача совхоза парткома секретара Надиев Султанбека. — Совхоза партийни организацес массаза а боккха теркам тIабохийташ лелдир бIаьстана кхашкара балхашта техника кийчъяра гIулакх. Из дош дувцаш шин партийни собрани, массех заседани хилар тха. Техника тоаеш боахкача механизаторашта хоадаш болаш, дика новкъостал дир партийни комитето. ЧIоагIйир дисциплина, гIалаташ дешийтараш бехктокхаме йоар. Масала, № 1 йолча кхаш леладеча бригада бригадира Х. М. Кадырова хоам бир партийни комитетага, мехмастерскера болхлоша тоаяь яьннай, аьнна бригада хьаенна шин трактор цхьаццa кхоачамбоацараш долаш, во тоаяь хилар. Из дош, цу сахьате партийни заседани а яь, дийцар оаха. Мастерске заведующевен уж тракторащ кийчъеш хиннача болхлоштен выговораш елар. ХIаьта цул совгIа, ха а отталь уж декхарийла бир сихеи дикеи уж шин трактор тоаяь йиккхара.

Цудухьа, йоха а ца йохаш, дикка оазаряе йолаш техника болх барах лоацача хана, толаме чакхдаха вIаштIехьдаьлар совхозе бIаьстан кхашкара балхаш.

— Цхьаькха цхьа хIама а да белгалдаьккха дезаш, — йоах звеньевойс Юшаев Мовлада. — Укх шера, дукхьашха коллективни подрядагIа болх бе йолаеннай сай Исраилов Абуезитен звенош. Керда форма балха юкъейоалаярах хIанзе дика пайда баьннаб тхона. Лакхеннаб [redacted] бехктокхам, болх дикагIа кхоачашбара безам тIабахаб. Цудухьа укх шера сихагIеи дикагIеи дIайийна даьлар тхо хьажкIаш.

Боахама расчетах бола бара пайдане гIулакх долга кхетадаьча, совхоза кхыйола хьажкIаш ледаеш йола звеноша а лерхI кердача хьисапе болх бе. Ишта, цхьоалагIча апреле денз коллективни подрядагIа болх бе дIайолаеннай Ахмадов Хьасана кулгалду звено а.

Коллективни подряд бага юкъейоалаеш ба совхоза хьайбаш лелдераш а. Масала, коллективни подрядагIа болх беш хургьа укх шера хоамашкарча даьгIенашка лоажадеча хьайбашта Iунал деш хургйола Магомадов Шахьала кулгалду бригада.

Х. ШАДИЕВ.

ТАДЖИКСКИ ССР. ТIехьтIехьагIа сихлуш доагIа 600 эзар киловатт мощность йола Байпазински ГЭС хьалъечара балхаш. Вахша тIа верда гидроэлектростанци юллараш керттера объекташ толаме хьалъеш ба. Лоамах хий турбинашка кхоачадеш йолча йиъ водовода проходка чакхъяьннай. ХургIолча ГЭС здане ларда 1200 кубометр бетон — оттаьча плана кхелагIа даьккха — чутта яьннай.

ГIишлойккхиш дош деннад оттаьча ханал цу хьалха Байпазински ГЭС хьалъяь яккха аьмна. Балха график кийса лелаяре новкъостел ду бригадин подрядо. Байпазе шерра пайда эл Юкъерча Азе йоккхагIъярех йола Л. И. Брежнева цIерагIа йола Нурекски ГЭС хьалъеча Iоаньча йоккхача опытах.

СУРТА ТIА: Байпазински ГЭС хьалъеча. Аьрдехьа — гидроузле отводни канал.

ТАСС фотохроника.

Iилманхой лабораторешка

ТЕРМАЛЬНИ ХИШКА ЧКЪАЬРИЙ КХЕДАР

Сибиряккий чкъаьра юкъе болча шуи тIа карп яха чкъаьра боацаш дуккха ха яьлар. Ткъаьх шу хьалха цу хана къона новосибирски Iилманхо хинна а хIанз юртбоахама Iилмай кандидат вола а Коровин Всеволод СибарегIен хьалашка карпа керда тайпа кхеде волавеннав. Дукха хьалха-тIехьа доацаш цу хана волавелар Омскера профессор Федюшина Анатолий а термальни хи чу чкъаьрий кхедаре опыташ е. Шинна а Iилманхочун Iалман эксперименташ толаме чакхъяьлар — Коровина доладир вахара низага диллача шоай тайпахча чкъаьрел тIех дола сарбоянски карп оалача фух дола чкъаьрий, хIаьта Федюшина хьагойтар хIанз инкубатора хьисапе пайда ийбеча термальни хишка чкъаьрий кхедар чIоагIа пайдане хилар. Тахан термальни хи чу дегIа а ухаш дозал совдоалаш ба карп Омски областа ворхI колхоза 700 гектар дIалоацача шу тIуленга лаьрхIача Iамашка.

Коровин Всеволода карагIдаьнна дина хIама духхьала амурски сазана. карпа робшински гибрида амурски сазанацен курски карпацен скрещени а яь ца Iеш сарбоянски карп хьабар а да. Цо дIахо дихьар карпа кхаь порода помесь товара тIадерзадаь селекционни балхаш, хIаьта духьашка оттаяь товарни боахамашта йола племенной балха система.

1968 шера биологически Омски юртбоахама институто Iилмай доктор Федюшин Анатолий керте лаьттача зоологе кафедра чкъаьрий леладара лабораторе Иртыш яхача додача хи аьрда оагIорахьарча йиста тIарча учебни боахама территоре тIа бурув а теха скважина яьккхар. Цунна чура ераьхьидда 35 градус дIайха хий хIарачун майда гектар а йолаш долча лаьрххIа цу тIулакха хьабаьча ворхI Iама чудахийтар. Цул тIехьагIа яьккхар шоллагIа скважина. хIаьта Iамарч пхелаа дуккагIа дир. тIаькха цар майда 150 гектарага кхоачаш тIаккхийтар.

Термальни хий карпана геттара дика тайпа хиларах а цу чу цо сихха дегI даькъаш хиларах а шоаш тийшача. лабораторе балхахой хьалхагIа чкъаьрий кхеде болабелар цу хи чу. тIаккха племенной болх болабир. Цига кхеду пхандаргаш колхозаштен совхозаштен дIателар. Коровин Всеволода гIонца племенной Iулашта формировани е болабелар лаборатове балхахой. Сарбоянски карп яхача чкъаьрий фу доладеш племенной болх бараgIа 1980 шера СССР халкъа боахама карагIдаьннарий Выставка диплом делар института.

Чкъаьрий леладара лабораторе балхахой йоккха коацача коллектива хьадир бебарга диллача 3-за, бахара цхьагIа диллача шоаза. Iа токхадаларга диллача 1,5-за ше хьабаьннача тайпаел тIех болча сарбоянски карпа племенной Iул. Карп лелабе безам бараш совбаьлар, хIаьта юртбоахама института учебни боахама низ бац колхозаштен совхозаштен ма эшна пхандаргаш лоаттаде. Цудухьа юртбоахама областной управлени дага я «Большевтмассиийн» «Октябри» оалача совхозашка термальни хи тIа хьаьча йоккха йоаца чкъаьрий питомникашта реконструкци е. Тахи 200—300 заарнел дукхагIа дац цар кхеду пхандиргаш, хIаьта цхьа ха яьлча 1—2 миллион хургда уж.

Дукха хи йоаццаш хьаяьча Таврически зональни чкъаьрий питомнике заводской методагIа кхеду чкъаьрий. Укхаза инкубационни цехе термальни хи тIа цкъа тоссаш тасса йиш я инкубаци е массехк итташ миллионаш йола Iовна бурилгаш. Iов кхухь чкъаьрашa Iов тессача Iамашкара, хIаьта искусственно хьа а ю. Пхандаргаш чухец Иртыша поймерча 200 гектар дIалоацаш долча уж кхедеча Iамашке. Кхаь шера болх бир укхаза Коровин Всеволода сарбоянски карпа тайпахча чкъаьрий тешаме дола кеча Iул хьадара. Из бохьан долаш 1982 шера 3 миллион совгIа пхандарг кхедир Таврически зональни чкъаьрий питомнике.

Дукха колхозаши совхозаши я СибарегIа шоай Iамий боахамаш хьаде дагайолаш Карарча пятилетке шоай Iамарч хьаде лаьрхIа и промышленни предприятеш а. Из хургба болхлошта керда чкъаьрий лоаттаде лаьрхIа гIоняа бола боахам. Чкъаьрий леладу боахамаш дахна дага мел бараш Iалашбе мого тамаш я хIанз йолаш йолча чкъаьрий питомникашта реконструкци яьчул тIехьагIа. Амма хьае йиш я кердакраш. 30-ча шерашка геологаша скважинаш йоахаш Омски областе, бурув детташ, 100 совгIа скважина чура аранха кIеж цар лийхача мехкадаьтта а йоаццаш термальни хи кIеж яр. Цу хех пайда эца йиш я чкъаьрашa Iов тессаре йола Iамарч хьадаре. хIаьта иштта шийлача хана Иртыша чура чкъаьрий кхедеча Iамашка хьачудехка хий дIохдара а.

Духхьала Омски областе 100 эзар гектар дIалоац Иртыша чура хий тIадулача пайда эцаш доацача лаьтташа. ХIамаш дIае хайра дац уж, хIана аьлча тух дукха доал, Iамарч хьаде йиш я дукха хIама дIа а ца дохийташ. ХIаьта 1000 гектара тIа Iамий боахам биллача, цигара чуба йиш я кIезигIа баьне а 500 тонн карп яха чкъаьра. Долче, Омски обласето лоаттадергда керда чкъаьрий шийтерриторе тIа бахача наха а. лоалахарча массехк областе бахараштa я. Бакъдар аьлча. уж-м хьежаш багIа дага болаш а бац. ХIана аьлча таххане а сарбоянски карпа племенной Iулаш доладеш ба Кемеровски Новосибирски областешкен Алтайски краен.

Анатолий ЗЫБИН, биологически Iилмай кандидат. (АПН).

ГIАДВУГАШ ДА БРИГАДА ГIУЛАКХАШ

КПСС XXVI съездо хьалхашка оттадаьча Iалальмате доккхийча декхараша политически а къахьегама а хьинар айдаь йола Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача производственни объедиене бурув деттара балхаш деча Грознески опытно-хьокхама управлене бурувдеттарий хьалха латта бригадаш шоай низ кхобергбоацаш я цхьайтталагIча пятилетина кхоалагIча шера задание мо хулла сихагIа кхоачашъяра «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдиене хьадер дукхагIен хилийта!» яхача декхагIа шерра яьржай УВР социалистически ях. ХIаьта бурув тохара. бетта — станока тохача буро сухала, кхача техникоэкономически хьокламашта йола производственни планеш ханал хьалха кхоачашъярах Грознески опытно-хьокхама УВР хьохаьй КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома цоллагIа преми. Сайлен укха тIа а йоаккхаш.

Мехкадаьтта тохкарашта юкъе къахьстта дика болх барах белгалъяьннай производстве хьалха латтачо, награхой хьокамча новкъости Керимов Iалве кулгалду хьалха латта № 135 йола бурув детта бригада. Бурув кIоаргга Iочудаха доллашехьа (4000 метр кIоарглуш), 155 процент кхоачацъяьй цо март бетта бурув тохара задани, из 410 метр кIоаргга Iочу а дохийташ. Массехк шу хьалха Тийркал сехьа бурув а теха. дIаелар по промысловикашка №115 хинна фонтанни скважин. Цул тIехьагIа бурув техар Тийркал дехьа №№ 125, 131 йолча скважинашта, цига а мехкадаьтта кIеж техар. Цу тайпара, из бригада я Тийркал сехьа а. № 115 йола скважина а яьккха, Тийркал дехьа а. № 131 йола скважина а яьккха, мехкдаьтта доалла моттигаш хьайиллар. Цу фонтанаша урaоттадир бурув деттара балхий Грознески опытно-хьокхама управлене берригача нефтеразведчиний дегаш. Кхы а дикагIа къахьега болабелар уж. из бахьан долаш дахача шера тIехкхоачашийр бригада бурув тохара план. Геттара дика бу болх Керимов керте латтача бригадо новкъосташа Б. Сайхаева, Э. Тасуханова, Ш. Керимова, Д. Магомадова, Ш. Тасуханова, кхычар.

Дукха балхаш даьд бригада нефтеразведчикаша бурув деттара технологи эргаьккха тоаяра, къахьегамен технологически дисциплина лакхъяра. ХIанз № 155 йолча скважина дIахо бурув тохаш ба бригада нефтеразведчикаш. ЧIоагIа теркам тIабохийт цар къахьегама оасарлен балха эффективности лакхъяра. Геттара кIезигъяьй цар аварешш осложненеш, дIаьвикхай брак.

Нефтеразведчикаша даьхача толаний къайле гучаяккха хала йолаш яц. Из латт укхаза хIаравар балха юкъе хьинарегIа даакъа ла да, болх ший низ ца кхобеш бе. аварии осложнении ца хилийта гIертаи хиларад. Цхьаккха моттиг яц укхаза къахьегама, технологически дисциплина толхаль, йийса чакхйоаккх оттаь проходка технологи. Дика оарцагIбаьннаб буровни материалаш, химически реагенташ, электроэнерги кхоира. Дика вIаш тIехьаьлхнхай бригаде дIаукхийтача материально-технически маьхалений учет. СкважинагIа бурув детташ шерра пайда ийбу бригада управлене хьалха латтачи бригадай опытах, инженерно-технически балхахойи творчески бригадайн рекомендацеех. АргIанарча скважинана бурув тоха болалуш Iоаду режимно-технологически картен лоалахарча скважинашта бурув деттара режими, малагIа осташ эшаргда хьож. Бурув чекха тоха гIо ду бурувдеттарашта кердача, балха оасарле лакха йолча техника. Ерригача коллективо даим теркам тIаухийташ дола хIама да буровойи энергетически оборудоване къажар, цуна эша гIуллакх дар. Буровой бригада толамеш дахара чIоагIа лоархIаме да цун коллектива хIара члено шайна тIалаттача гIулакхах бола бехктокхам кхетабар. гоазал дахха хилар, бригада членех хIаравар тIеравьаьнача новкъоста детта дIа а этта болх булургболаш хилар.

Бригадера болхлой хувда ца балийтара гIо ду къахьегамах боагIа мах телара система, балха тIа толамаш даьхачоа поощрени еш хилар, болхлой болх дикагIа бе дог доагIаргдола гIулакхаш даро. Укхаза хьоте а оттаь я чIоагIа порядок, къахьегамен технологически дисциплина толхаль цхьаккха а моттиг йитац укхаза бригадни собране ца ювцаш. Болх беча хана бизза пайда ийбу укхаза буровой оборудованех, низах. НГIАССР а мехка кхыча районашка а мехкадаьтта доахача Iоаль бурув тохара опыт теркал а еш, лакхача темпаех бу бригада болх, социалистически ях шерра йоаржаьй, хIаьта цунах хьахулараш дика а да.

Д. ГАБАЕВ, бурув деттара балхий Грознески опытно-хьокхама управлене воккхагIа вола инженер.

ТАХАН—РАДИО ДИ, БУВЗАМА ДЕРРИГАЧА ДОАКЪОЙ БОЛХЛОЙ ЦIЕЙ

МОСКВА. ЙоаккхагIъярех йолча Iилман-тохкамен Iилмай-просветительски учрежденe — Къахьегама Цечa Байракха ордена Политехнически музее из болх беш долча 110 шера 80 миллион совгIа гаг хиннав. Музея 65 зале гулъяь я итташ эзараш уникальни экспонаташ.

ТIеххьарча 15 — 20 шера музея экспозицe дика шерьяй автоматика, вычислительни техника, радиоэлектроника, электробувзама космонавтика отделаш. Уж отделаш чуйолча залашка массе хана дукха нах хул. Из цхьа бахьан доацаш дац. Духхьал цу «кьоначa» доакъошка хиннад тIеххьарча хана дукха тамашийна хувцамаш, чоалхане, йоахача устройстванашиарен приборашкарен чоалханеча электронни системашка, автоматизировани комплексашка, космически кемашкен станцешкен далар чакхдаьннад. Цу отделий экспонаташа доазийт Iилман техникая дукхача тайпара а чоагIа безам тIаозаш а дола дуне. хьахьокх цар сихха дегIшалар.

СУРТА ТIА: радиоэлектроника отделе стендашта юххе.

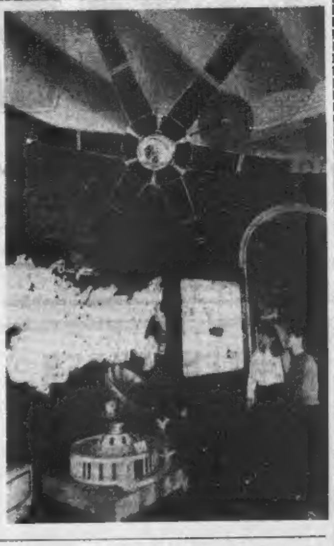

В. ЯЦИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ЦУН ОАЗ МАССАНАХЬА ДIАКХОАЧ

7 мая радио Ди да. Из юбилей — лоархIаме событи я радиовещане, телевидене, бувзама болхлошта санна берригача къахьегамхошта а. хIана аьлча, советски наькха вахаре, быте, общественни производства дерригача доакъошка лоархIаме моттиг хьа а лаьца дIаэттай радио, телевидени, бувзам.

Коммунистически парте, Советски правительства революце хьалхарча дейошка деиз йоахо яьй, хIанз а ю советски радиовещани дегIайхувлара. Иштта, лирача 1918 шера берригача мехка хIана бац аьнна граждански тIом болча хана Нижни Новгороде (хIанзарча Горький) хьаь хиннай радиолаборатори — Советски Iаьдала хьаьча хьалхарча Iилман учреждениех цаI. Цу хана лабораторе кулгалхошка В. И. Ленина яздаьд: «...Оаш беш бола боккха радиоизобретатели балха духьа. бахьан этта моттиг хиларца. шоана чIоагIа барнал а оал. се мутIахьа волга хIа а хойт. Оаш хьаду «Каьхат доаца а массанахьа дIакхоача а газет» сийлахьа гIулакх а хинна дIаоттаргда».

Радиох лаьца долча ленински документашта а цу хьакъехьа цо аьннача дешашта юкъе кIезига яц дукха къамаш дахача Къулбаседа Кавказа радиовещанех йола материалаш. 1922 шера 13 мая инженераша В. А. Павловца ше къамаьл деш В. И. Ленина Къулбаседа Кавказ белгалъьккхай Москве хьаеш латта керда радиотелефонни станци дIахала евача лоархIамерча районех цаI санна.

Цул тIехьагIа массехк шу даьлча, 1927 шера, апрель бетта Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта хьахоз Москва а Грозный а. Цу хана эттара хьалха дея: «Алло! Алло! Алло! ЛадувгIалаш Грознески радиостанцега».—яха дешаш. Кхы а массехк шу даьлча республика цхьайолча районашка а болх бе йолалу моттигера радио.

Ше хьахиннача хьалхарча деношка дена Нохч-ГIалгIайчен радио даим а хиннай республика къахьегамхошта юкъе парте а правительства а решенешта пропаганда еш. уж йоашхаш, кердача вахара хозал дIайовзийташ. парте кулгалца мехка. республике, советски наькха вахаре хулаш дола лоархIаме социально-экономически а культурни а хувцамаш дIадовзийташ. Иштта, цу ханарча радиое къахьегамхой тIахьехаш хинаб мехкадаьтта промышленность, машинаш хьаяр, транспорт, бувзам, халкъа боахама кхыдола доакъош, Iилма, культура дегIаккхувлара. Радио оаз хьалхарча пятилетнай планаш кхоачашъяоа халкъ тIахьехаш йола бокъонца парте оаз а хинна дIаэтта хиннай.

Нохч-ГIалгIайчен радио исторе а халкъа дегашка а бисаб радиовещани дIайолаяь цул тIехьагIа тоаеш из дегIаккхийла. дерригача халкъаца Сийлахь-боккхача Даймехка тIема наькъех чакхбаьнна хьалхара радиожурналисташ. Царех ва «Кердача хоамий» редакце редактор хинна Мусаев Магомед, таржамхо хинна Велзижев Ахьмад, наьналархо—Хамхоев Ахьмад, Натапет Варадян — радиовещане комитета председателa заместитель, Дидаев Саид — корреспондент, Коротков Николай. Деширнев Юнус — редактораш. Жуков Афанасий — инженер.

ЛадувгIачун дог тохаделийташ я республика радио чу тIема шерашка хиннача передачай записаш. ЛоархIаме моттиг программашта юкъе дIалоацаш хиннай тIам тIарча хьалах дувцаш долча Совинформбюро хоамаш а. ХIара дийнахьа уж хьакхайкаларца хьаьалаш хиннай кхаь меттала йола программаш: эрсий, нохчий, гIалгIай. Цул тIехьагIа ладувгIа йиш хиннай тIем тIа мехкдаьтта продукташ, маькх дIакхахьийтарах, тыле доахача къахьегама толамех, тIем тIа вай мехкахоша гойтача майралах, деналах йолча репортажашка, корреспонденцешка, хоамашка, тIема доакъой командирашa, политболхлоша, тIема турпалаша деча къамаьлашка. Вай республикера радио цу халача хана ший программаш кийчъярал совгIа даиъа лоацаш хиннай Къулбаседа Кавказа противовоздушни обороне системе. Закавказски фронта бувзам лоаттабеш.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа хиннача пятилеткай шерашка ерригa советски радиовещани санна дегIайоагIа Нохч-ГIалгIайчен радио а. Балха дикагIйола техника йоагIа, дегIайоагIа радиожурналистий говзал. дукхагIа хул программа дIалоаца ха. Нагахь санна вай радио истори дIадолалуш программа массехк минута мара хиннаце, хьарача хана денена буссен диъ сахьат совгIа ха дIалоац цо. Дикка тоалургба радиовещане болх укх цхьайтталагIча пятилетне а. Белгала аьлча, лерхI проводной вещани эргаьнкха тоае. радиопередачай идейни а художественни а боарам лакхбе.

Цахадаш динача оагIорахьа эргаювлаш. дегIаухаш хьайоагIа моттигера телевидени а. Тахан Грознерча телестуде торо хулийт центральни шин программага хьажен моттигерча программага хьажен. Болх беш я дIа-юха лела «Лотос» яха телестанци. Цо торо хулийт событи хулаш йолча моттигера передача дIаяхьа.

Телевидене, радио редакцешка, телевидене а радиовещане а Нохч-ГIалгIай пачхаьлкхен комитета отделашка, службашка кIезига бац лакха говзал йола журналисташ. технически специалисташ. Царех бе бокхагIйола редактораш: Куимов Александр, Курскиев Ювсап, Шипулина Ирина, Вайхсельбаум Яков, Мальсагов Рашид; диктораш: Стрельникова Полина, Катаков Григорий, Ганукаева Раиса, Эльмурзаева Роза; редактораш: Цолоев Руслан, Цакаев Шахь, Лоува Роза, технически болхлой. и. кх. дI.

Пенсе бaха салоIаш бале а айхха бувзамаш лоаттаду редакцешца квалифицированни журналисташа: А. П. Железнина, С. Д. Дидаева, Ю. Т. Чахкиева, И. Г. Велзижева.

Тха болхлошта юкъе ба правительственни совгIаташ денна. «Культура РСФСР заслуженни болхло», «Культура Нохч-ГIалгIайчен заслуженни болхло», «Телевидене а радиовещане а отличник», «Профессех дикагIвар» яха цIераш енна нах.

РадиоладувгIархошта езаенна а дика тIаэцаш а я цар на хетаьй йола «Коммунисти пятилеткен», «Социалистически яхь дневник», «Вай — советски халкъ», «Болхлой мнени», «Вай ленински доттагIалца низ болаш да», «Патриот» яха радиопередачаш, радиожурналаш — «Атеист», «Общественни порядок лораеш ха тIа латт» кхыдараш. ХIара кIирав программа юкъе лоархIаме моттиг дIалоацаш я «КПСС XXVI съезда решенеш — вапаре», «КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш — балха денал программа», «Кхачай программа — дерригача халкъа гIулакх» яха а кхыйола а рубрикаш.

Цу передачашка дувц республика къахьегамхоша а къахьегамхой коллективаша а КПСС ЦК майски, ноябрьски (1982 ш.) Пленумаша хьалхашка оттадаь дисциплина тоаяра, бокъонаш телхар дIадаккхара, хьадер кхом беш а лоархIаш а хилийтара, Iилман-технически процесс дегIайоалаяра, къахьегама оасарле лакхъяра декхараш мишта кхоачашду. Дерригa уж дешаш доаш вай заман къахьегама сага карагIдувла гIуланхаш, моральни а нравственни а оагIорахьара цун дегIавар. политически дог-уйла. тIадиллача гIулакха бехктокхам кIоаргга цо кхетабеш хилар хьахьокхарца.

Мах баь варгвоацаш гIо ду радиожурналисташта штате йоацача авторски активо: партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлоша, министерствай, ведомствай, предприятей, боахамий кулгалхоша, Iилманхоша, культура, литература, искусства деятелаша, къахьегама хьалхле лелаераша, производства новатораша. Цар редакцей заданеш кхоачаш а еш кийчъю тайп-тайпара передачаш.

Радио коллектива дикка йоакхо ю радиоладувгIархоша шоаш наьча каьхаташ тIа дувцача дешай, цул совгIа царца районашка, йоккхача предприятешка, объединенешка, колхозашка, совхозашка периодически чакхйоах радиоладувгIархой конференцеш.

Иштта Нохч-ГIалгIайчен телевидене а радиовещане а пачхаьлкхен комитето йоакхо еча гIулакхах да радиожурналистий говзал кхы тIа а дегIаккхувлар. Массехк шу да радио ЦIагIа болхлоех а юртарча нахах а бола корреспонденташ кийчбу школа болх беш йола. хIара шера цу школе дешаш хул тха гIончий а хиле дIаовтташ бола радио а телевидене а гIулакх дезаденна энтузиасташ.

Радио а телевидене а журналисташа шоай керттера декхар лоархI КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски, ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенеш, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, республика Министрий Совета, СССР телевидене а радиовещане а Пачхаьлкхен комитета, Нохч-ГIалгIайчен журналистий Союза правлене сонамаш кхоачашдара болхлой низаш оарцагIдоахача дакъе областной партийни организацена хьинаре гIо дар.

Тхона цIаккха диллаш тхоай перо а оаз а партеца, халкъаца ювзаенна йолга, царна хетаь йолга.

А. МАЛЬСАГОВ, Нохч-ГIалгIайчен телевидене а радиовещане а пачхаьлкхен комитета керттера редактор.

Къахьегама коллективаех долча Закона проект ювцаш

Коллектив бехктокхаме я

Дулха лаьрхIа йола хьакхарч кхоабаш я тха ферма. КIезига яц коллектива юкъе гIулакхах дог а лазаш, бехктокхаме а хеташ шоай декхараш дизза кхоачашдеш хьайоагIаш йола звенош. Масала, массала а дика болх беш, лакха къахьегама хьокхамаш гойташ я КПСС членалла кандидата Прокопенко Александра кулгалду звено. План 400 грамм йолаш денбус 475 грмм дулх тIадуж цу звенос кхоабача хIара хьакхана. Ишта толам баккха цар вIаштIехьдоал звенона чубоагIа болхлой шоай-ла барт-цхьоагIо йолаш боландаь, цу коллективе къахьегама дисциплина чIоагIа хиларах. Бакъда, ишта дика я ала йиш яц тха ферма чуйоагIача ерригача звенoех. Цхьайолча коллективашка гIулакхаш во лел, болх эсала бу, лоха я дисциплина. ХIаьта ерригa ферма хьайийцача из IатIъ цо гойтача хьокхамашта.

ДIадахача шера тха фермана магазар пачхаьлкхенга дулх дохкара план кхоачашъе. ГIадвугаш дац фермо карарча шера хьалхарча кварталах гайта хьокхамаш а. План 190 тонн йолаш пачхаьлкхента дехкар 188 тонн дулх. Вешта аьлча, план кхоачашъе ши тонн дулх ийшар.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленум хиннячул тIехьагIа дукха болх баьб оала тхоай коллективе дисциплина телхаераш кIезигагIа хилийтара, царца хаддангa къовсам лоаттабаьб. Цхьабакъда, боккъонца хила дезача бесса леладац ферме дисциплина телхаерашца къовсам лоаттабара гIулакх. ХIанз а болаш ба коллективе балха къаракъ мелараш, каст-каста тIехьабуьлаш балха хьаухараш. Фермо пачхаьлкхенга дулх дохкара хьалхарча квартала йола план кхоачашъяра ца теа ши тонн дулх цар яIан тIа дусаш да.

Тха коллектива дукхагIболча болхлоша дукхача хана дена кхетадаьд массане цхьатарра бехктокхаме а хеташ, барттайна къахьегар мел лоархIаме да. цох боккха пайда боалилга. Цудухьа, чIоагIа дог-уйла тIаеаш тIаийцар тха болхлоша къахьегама коллективехи предприятешта, учрежденешта, организацешта доал дечара цар лоархIам айбарахи долча СССР Закон проект. Цу документах лаьца са балха новкъосташа деча къамаьлашка ладийгIача, сона гу цар из бакъахьа кхетаделга. «Из, вай мехка социалистически демократи кхы а дегIайоалаяра партес еш йола йоакхо я», — йоах цар. Доал дара, вIаши далар, къахьегам вIаштIехьбаккхар. из лорабара бола тешам къахьегама коллективашта шоашта дIабалар — Iалаьмате лоархIамен геттара дикен гIулакх да.

Вайна массанена а хьалхашка латтар цхьа декхар да — хьинар кхо а ца деш, дикача къахьегамца пачхьалкхен беркат совдаккха хьажар. Цудухьа, коллективе массава а, цхьатарра дика болх бе гIерта веза. Нагахьа санна цхьа-ши саг шоай декхараш дизза кхоачаш ца деш хьича из цу сага хьате ерригача коллектива гIулакхашта Iаткъ. Из тха ферма болхлоша-кхета а ду. цхьабакъда. цхьайолча хана из диц. а далийте бе боагIаш бола лоархIам бац. Вешта, мишта кхетаде дезаш да тха ферме цхьабола болхлой хIанз а шоай безам бар деш. болх эсала беш. балха тIехьабусаш хьаухаш. балха тIа къаранъаш мелаш хилар? Масала, каст-каста балха къаракъ мел хьакхарч лелаеш волча Городов Виктора, иштта балха тIехьабусаш хьаахарал совгIа шоай декхар дизза кхоачаш ца дечарех ба хьакхарч лелаераш Скорик Галинаи Силанова Галинаи. Из гIулакх ерригача коллектива гуш да; бакъда, цхьатарра. массе а хана царгара доагIар хьадехац.

Со тийша я, тха ферме къаракъаш мелараш, кхыча тайпара къахьегама дисциплина телхаераш хIанз а нийсбалар бехк коллектива шийбoлга. ХIана аьлча, тха коллектив берригаш а цхьатарра, доагIар хьадехаш бац харцваьннначунгара. Цхьабараш цу гIулакха сагота бац.

Цхьа а, цоза а преми ца луш витав оаха Городов Виктор. Бакъда, хIама хувцаденнадац: хьалха санна балха къаракъ мел Виктора. ХIаьта, таIазар Виктора а ца хулаш, цун дезала хиннад. Сона хетачох массаза а премеш дIаяхар нийса дац, кхыдола таIазар де деза Виктора. Цудухьа, сона бакъахьа хетар закона нийслагIча статья тIа укх тайпара дешаш тIатохаре: «ХIара саг шийна тIадилла гIулакх дизза кхоачашдеш, дисциплина телха ца еш хилийтара эттара чIоагIагIа бехктокхам тIабуж къахьегама коллективана».

С. СКРИПОВА, Урус-Мартановски районе «Красноармейский» совхозе хьакхарч лелаер.

Къоабалъю

Политически организацешнин боарам лакха болаш юртбоахама производствана чуйоагIаш йолча совхозашка, предприятешка, организацешка Закона проект ювцаш собранеш хиннай.

Болх беча сага дисциплинен бехктокхами лакх а беш мехка Кхачан программа кхоачашъеча къахьегама коллективашта шерра никъ билара еш йола йоакхо лаьрхIай цу Закона проектах юртбоахама къахьегамхоша.

Собранешка къамаьлаш мел даьраша белгалдаьккхар ленински идеш тIара из документ хьадоагIаш хилар. общественни гIулакхаш дIахьочa къахьегамхой лоархIам цо айбелга.

Закона проект ювцача юкъе даакъа даьлад 2860 саго е берригача къахьегаш болча нахах 80,4 процент хулаш бараша, хIаьта цох лаьца къамаьлаш даьд 122 саго.

Закона проектах лаьца къамаьлаш деш болхлошен гIулакхерча нахен шоашта бакъахьа я аьнна хеташ йола предложенеш дийцай. Иштта, «Серноводская» яхача ПМК инженера Ужахов Мажита Iалдал-Хьамида белгалдаьккхар брак яьрашцен социалистически доалахьен рузкъа лечкъадерашцен дира къовсам лоаттабе безаш хилар. Цо предложени юкъейоалайир Закона проекта тIара 8 статья тIа е дешаш IотIатохар: «Брак яьча болхлочун разряд лах беттага кхаччалца Iоло хойла». Из предложени гулбеннараштa а IотIалазъйича бакъахьа хийтар.

— Тха совхозе дукха гIулакхаш чакхдоах болхлой къахьегам лорабара а цар хьалаш тоадара а, — аьлар ше къамаьл деш «40 лет Октября» яхача совхоза механизатора Кодзоев Бахьаудина.

— Ишта дале а цкъазза моттиг нийслу белгалдаьккха дола гIулакх цхьаьне бехкагIа дикка тIехьадоалаш а е вIалла чакх ца доаккхаш а. Сона хеташ къаьстта белгалдаккха деза коллектива хьалхашка къахьегам лорабара де доагIараш дизза чакхдакара гIулакхерча наькха бехктокхам лакхбелга. Цудухьа сона бакъахьа хет 15-ча статьяй хьалхарча абзаца тIа е дешаш IотIатехача: «Белгалъяьха мероприятеш кхоачаш ца хуле бехке бараш бехктокхаме оазлбо».

«АМООС» яхача управлене начальника Абадиев Ахьмада Iнийсас предложени юкъейоалайир Закона проекта 9-ча статья тIа е дешаш IотIатохара: «Шоаза а кхы дукхагIа а прогулаш яьраш административни бехктокхаме оазлбо, наьнагIа задани кхоачаш ца хиларах даькхи материальни зе царгара хьадаккхалда, хIаьта прогулаш яь денош отпуска вокъера дIа а доахалда». Из предложени а раьза хинна тIаийцар гулбеннараша.

Закона проект къоабал а еш кхы ткъо предложени юкъейоалаяьй собранешка болхлошен гIулакхерча нахен.

А-С. ТЕРКАКИЕВ, Назрановски района юртбоахама профсоюза комитета председатель.

ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера шоаш тIайнца социалистически декхараш тIехкхочащдеш хьабоагIа Грозненски металлогара завода болхлой. Овсаре къахьегарах кхоачамбаь Iеш бац уж. Хьаеш йола продукци ма могга дикагIа хилийтара тIадерзадаь дукха болх бу укказа. Цу къакье болхлошка каст-каста дагабувлаш хул предприяте кулгалхой, общественни организацеи керте латтараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) хьаеш йола продуктш дикагIа хилийтера дакъе шоайла вагабоалаш ба парторганизаце секретарь Горбань Лидия, электросварщик Коровин Валентин Иванович, ОТК контролер Дреглалева Таисия Мефодьевна.

И. ПЛИЕВА сурт.

Халкъа тIахьожам

Зе юхаметтаоттадаьд

МагIалбика районa халкъа тIахьожамхой КПСС XXVI съезде, КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленуми решенеш кхочашд а еш, лоархIаме гIо деш ба партийни организацешта, боахамий кулгалхошта, къахьегама коллективашта металла, доагора, энергоресурсашта, бийдала, материалашта кхоми хьурмати дара. Халкъа тIахьожама городской комитето, группаша, посташа хан - ханнахьа тохк предприятеша, организацеша мишта, кхоачашду материальни ресурсашта кхом барах доле партен правительствен дIалехараш.

Цу хьакъехьа соахка халкъа тIахьожама городской комитето 19 тохкам баьб. Царех 3 ерригa организацеш юкъе а оаш. ТIаккха 5 халкъа депутатий городской Совета массазарча комиссеша, городской «Комсомольски прожектореца» цхьана. Иштта цхьана тохкамаш даьд предприятеш, боахамий профсоюзни комитеташца.

Комитета заседанешка ладийгIад кхом бара хьакъехьа йолча 12 дешага. Тохкамашка даакъа лаьцад 187 сага. Царна юкъе вар 153 халкъа тIахьожамхо, 27 прожекторист, 17 профсоюзни активист.

Дукха цераш да халкъа тIахьожамхоша доагора-энергетически ресурсашта кхом бара йоакхо ю. 1982 шера комитето тохкар мишта пайда эц «Сагопшински» винсовхозе бийдала, доагора-энергетически, кхыча материальни торонех. Цига гучадаьлар массехи цIенхаштта кхоачамбоацар. Совхозе боарамза доадора довгор, ца эшшаше а йоагайора электрически лампаш, помещенеш йIохьъар духьа электроустановкаш лелайора Iан замалахьа, хIаьта из бокъо йоацаш дар. Укказа яцар газ йоагаяра йола договор. Электроэнерги, газ, хий телачарцара расчеташ прибораш а ца хьежаш йора. Из бехьан долаш совгIа йоайир совхозо электрически, йIовхала энерги. ТIаккха алхха доагора - смазочни материалаш боарамза йоаяр бахьан долаш 9 эзар сом зе хилар совхоза.

Комитето шийна заседане тIабийхар совхоза директор М. Ю. Белхароеви керттера инженер А. И. Ахриеви. Лакхе дийца кхоачамбоацараш бахьан долаш тIеххьарчун выговор елар. Цул совгIа, цуннен инженер-электрикана М.-Г. Х. Боковнен бетта доагIа алапи кIалхьожадир. ХIаьта директоргара цIенхаштта хьадийхар болх тоабар, боахама кулгалхой бехктокхам лакхбар.

Ноакъосташа кийса кхетадир шовшкара хьадехар. Критиках пайда баьлар. ШовлагIа цига баьча тохкамо хьахьекхар совхоза кулгалхоца материалашта кхом а хьурмат а дара тIулакх цIенхаштта оттадаьлга.

Иштта тохкам бир халкъа тIахьожамхоша «Кавказ» комсий совхоза фермашка а. Укказа гучадаьлар боадама Iулацаш цхьана ферма болхлоша шоай доалахьара жа, доахая леладелга. Из бокъо йоацаш гIуланд долга дIахайтарах хIаца хилазар. ТIаккха шоллагIа тохкам а баь халкъа тIахьожама керттерча группо диренцена могадир совхоза доакъарца шоай хьайбаш кхоабача болхлой алапи кIалхьожаделга, боахама хинна зе юхаметтаоттаделга. Кулгалхошкара хьадийхар болхлой доалахьаре хьайбаш фермера дIадахар. Соахка Iай шоай доахан, жа совхоза доакъарцин кхабарах скотникашта, жа Iушта тIедиллар 14976 сом тоххилга. ХIанз доалахьара хьайбаш дIадоахаш латт фермашкара. Укх тIеххьарча кхаь бетти уж лeладарах кIалхьожадаь 8 эзар сом дIахьоладаьд совхоза кассе.

Халкъа тIахьожамхоша оний цхьаццача боахамашка юртбоахама техника лерттIа ца лелаелга, хамал хьалха цунна списани елга, ерригнех бизза пайда ца ийбелга.

«Советский» совхозе (директор А. О. Гетагажев, керттера инженер В. Б. Котиев) хамал хьалха пайдана оц аьнна учетера дIаьккхар шина комбайн. Иштта, М. Горьке цIерагIча совхозе (директор М. Х. Цуров, керттера инженер Т. У. Султыгов) списани яьй «Нива», «Колос» яхача комбайнашта, автокрана ГАЗ-53, мотороллера ТТА-200. Укказа механизатораш ца тоъарах пайда ца эцаш «Т-150» яха шин трактор латта тоъал ха яр. Техникана списани ярах совхоза 2332 сом зе хинняд.

Бокъо йоацаше а дукха техника шоай учетера дIаьккхай «Малгобекски» совхозе а.

Уж кхоачамбоацараш дийцар городской комитета заседане. Боахамий кулгалхой бехктокхаме эзар. «Малгобекски» совхоза директора Ю. Х. Музаевна выговор елар, хIаьта лакхе цIераш яьхача Т. У. Султыговнен, В. Б. Котиевнен гIод техад.

Шера шоза комитето тохк района предприятеша, организацеша машинаькъ тIара вагонаш йоттара а йоссаяра а хан боарамаш мишта кхоачашду. «Моздок», «Ишерски», «Слепцовская» яхача станцей даннешца нийсду тха предприятей бухгалтерешкира даннеш. Ца бахьан долаш тIеххьарча хана дикагIча сагIорахьа хувцаденнад гIулакх. Нагахьа санна хьалха итт а кхы дукхагIа а предприятеша говеш хиннаяле вагонаш хIанз уж кIезигагIа я. Соакка шоллагIча ахшере шин предприяте мара гучаяллийтанзар из ледарло. ХIаьта цу гIулакха бехке бараш бехктокхаме эзаб.

ЛоархIаме болх бу халкъа тIахьожамхоша. Доагора, бийдала, электроэнергеа, кхыча материалашта, техникана кхом бара. лерттIа доал деш леланра чIогIа йоакхо ю цар.

1982 шера даьча тохкамаша хьахьекхар, районерча организацеша пачхьалкхенна 171,7 эзар сом зе даь хинилга. Белгалдаккха деза халкъа тIахьожамхой оарцагIа беларца из ахча бехке барашка дукхагIча дакъе юхаметтаоттадайталга.

Ледара болх барах, дисциплина телхаярах городской комитето бехктокхаме эзав 31 гIулакхера саг. 19-на 3873 сом гIод техад.

Халкъа тIахьожамхоша чIоагIа къовсам лоаттабу кхом, хьурмат ца дарца. Цу дакъе дика болх беш я Вознесенски газ чакхйоахача, «Ачалуки» яха минеральни хиш деча заводий, «Малгобекнефть» НГДУ, «Кавказ», «Луч» яхача совхозий халкъа тIахьожама группаш. Цар председателаш ба А. М. Богданов, Х. М. Точиев, Е. Н. Макаренко, Н. П. Мезин, А. Х. Цечоев.

Тхоай болх тIехь тIайоагIача хана кхы тIа а тоабе лерхI оаха.

Д. МИРОНОВ,
халкъа тIахьожама МагIалбика городской комитета председатель.

Сийрда бIарг локхаш...

Вай республикерча халкъа боахаме цхьаккха участок нийслургьац халкъа тIахьожамхой сийрда бIарг ца кхоачаш, балха тIа нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадахара цар шоай низ кховчар ца деш. Къаьстта дика лел халкъа тIахьожамхой болх Грознески «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе. Предприяте халкъа тIахьожамхоша гуча а йоахаш бизза пайда ийбайтаб производства чурча торонехи кхоачамехи, материальнии къахьегамеи ресурсаш кхолийтара, цар хьурмат дайтара, керда техника, дикагIйола технологи производствана юкъейоалаяра, арахецаш йола продукци дикагIа хилийтара, кхоачаш деча балхий дикал лакхъяра, социалистически доалахье лораяра, балха ханах ма могга дикагIа пайда ийбайтара, къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра тIадероадаь дукха балхаш даьд. Комплексни, дукхахча наха даакъа лоацаш йола проверкаш яьй цар заводе. Уж дерригa балхаш даьд халкъа тIахьожамхоша завода партийни организаце кулгал а деш.

Духхьал укх тIеххьарча цхьан шера «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода халкъа тIахьожамхоша ткъаь шиъ рейд яьй, лакхе дийцараш санна дола кхоачамбоацараш дIадахара. Хаддаза тIахьожам лоаттабаьб цар энергоресурсех мишта пайда эц хьожаш. Из иштта дале а энергоресурсаш кхоара даькъера цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар гучидаьккхар халкъа тIахьожамхоша. Цига уж хьожаш болча хана гучадаьлар завода алхлагIча цехе, доазал вахьа дIайохийта продукци кийтъеча, малярни участкашка, литейни цехе дийнахьа. вIалла ца эшача хана, электрически лампаш йогийта.

Уж санна рейдаш халкъа тIахьожамхоша йир массехк дийнахьа.

ДIахо йодача хана уж кхоачамбоацараш метаргдоацилга дIа а хайташ, цу гIулакха оарцагIбаьхар халкъа тIахьожамхоша завода кулгалхой, общественни организацеш. Энергоресурсаш кхоара даькъера болх тесса лелабеча цехий, участкай кулгалхошта бе боаттIаш бола бехк байтар цар. ЙоагIачул дукхагIа электроэнерги йоалрах, из кхоиран пунна хьурмат даран тIаберзабаь бола болх эсала лелабарах бехктокхаме эзар завода кхоалагIча цеха начальник Голованов, литейни цеха воккхагIвола мастер Линк, алхлагIча цехера мастер Качерьянц, алхагIча цеха начальник Детчин, кхыбараш.

Завода керттерча группа тIахьожамхошка болхлошкаре дукха каькаташ кхаьчар кхоалагIча цехе доагIачул дукхха дукхагIа металл доаду яхаш. Цу гIулакхага хьежир халкъа тIахьожамхой. ДоагIачул дукхагIа 934 килограмм металл цу цеха коллективо доадаь хилар гучадаьккхар цар. Цул совгIа, зеьна доадир боккхача маьхера дола болат. Уж санна дола хьажараш чакхдаьхар халкъа тIахьожамхоша кхыча цехашка а. Уж проверкаш халкъа тIахьожамхоша яьчул тIехагIарча ялх бетта заводе коллективо кходир 162 тонн металл. пачхьалкхен планагIа кходе дезаш хиннар 130 тонн мара доацача.

Халкъа тIахьожамхой сийрда бIарг ца кхоачаш цхьаккха участок йиссац. Уж хьежар завода центральни складера материалашта мишта доал ду. Укказа а дукха кхоачамбоацараш гучадаьлар. ДIа юкъа кхийса ядар складера тайп-тайпара материалаш, царна йоаттIаш йола учет лелаяцар, хIаьта цхьаяраш дорIо тIоадаеш, мукхьонйташ ара дIаоттаяь латтар. Цул тIехьагIа йорадох йир центральни складе.

МоллагIча предприяте коллектива балха тIа эттара лоархаметIа да продукци ма могга дикагIа хулийтилга. Цу гIулакхага хьожаш рейд йир халкъа тIахьожамхоша. Укказа а дукха гIалаташ гучадаьхар цар. Масала, кузнечно-заготовительни участке, ОТК болхлошта дIа а ца гойташ продукци участкера дIаухийтар.

Иштта дукха кхоачамбоацараш нийсделар йиълагIча цехе а. Ах автомата станокашца хьаеш йола продукци цхьадолча хана 60 процентага кхоачаш брак йолаш нийслора. Из болх а лоацача хана цIенхаштта тоабайтар халкъа тIахьожамхоша, бехке барашкара дIаттIар бехктокхаме хьа а дехийташ.

Заводе цхьаккха участок йисаац халкъа тIахьожамхой ца кхоачаш. Завода транспортни участкера болх во лелилга а гучадаьккхар цар цкъа рейд йича. Укказа йоагIачул дукхагIа йоайора доагора-смазочни материалаш, транспорто беча балха тIахьожам лоаттабацар.

Духхьал дIаэахача шера завода адресах хьакхаьча мовхьаш тIера Iо ца доалаш вагонаш лоаттаярах предприяте тенхар 17630 сом гIод. Из бахьан долаш бехктокхаме эзар транспортни цеха начальник Тесленко, материально-технически Iалашоп отдела начальник Эржеев, сбыта отдела начальник Пилаев.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума решенеш тIа белгалзаьккхад къахьегамеи производственни дисциплина цIенхаштта тоае езаш хилар. ХIара бетта массехказа рейдаш ю завода халкъа тIахьожамхоша предприятерча болхлоша къахьегама дисциплина телхайой хьожаш, балха ханах мишта пайде ийбу хьожаш. Халкъа тIахьожамхой керттерча группа къахьегама дисциплина телхаярах лаьца тийнача информацех диаза приказ техар завода кулгалхоша, прогулаш ераш бехктокхаме а эзаш.

«Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе болх беш я халкъа тIахьожамхой керттера цхьа группе, ялх цеховой группа, ворхI пост. ХIаьта цар беча балхах коллективана докхха бернат доал.

Шоай декхараш даим цIенен дизза кхоачашдеш ба керттерча группа тIахьожамхой Лекчинова, Васильев, Семенченко, Смирнова, Тобикова, цехови группашкарев посташкарех халкъа тIахьожамхой Ладшева, Алексахров, Красков, Кирyчун, Докаев, Бахирова, Лососнов, кхы дукхабараш а.

Б. КОСТОЕВ.

ХЬИНАР АЙДАЬ

Дунен халкъашта юкъерча цIайна — ЦхьоалагIча майна сийленца вакъабаьхар Старогрозненски бурув тохара балхий управленерча коммуниста Слесарев Виктор Петровича кулгадеча номер 722 йолча эксплуатацешни скважина йоаккхаш бола бурувдеттараш.

Цхьа шу хьалха проектагIа 4600 метр кIоарга бурув тоха дезаш йола скважина яккха йолаелар бригада, хIаьта ЦхьоалагIа майхьа тIаккхачалехьа из яьккха а яьлар.

УБР-ча хьалхалаттача бригадай, сменай опыт балха юкъе а кхувлаш биззагIа пайда ийбе йолаеннай бригада чурча торонех. Иштта укказа социалистически яьь дикагIа лелае торо лу къахьегамаи производственни дисциплинена тIахьожам лоаттабераш коммунисташ хилар. Бригаде ялх коммунист ва. Духхьал укх бетта бригада Iочуяхийтай 4282 метр кIоарганга кхоачаш йола тIеххьара обсадни колонна. ХIанз из йолаенннай продуктивни тIоанаш диста. Скважинера мехкдаьтта кIеж тохаргхилзарах дог тайша ба бурувдеттараш. Шеко яц, шоаш лерхIар цар кхоачашдергдолга. Цунна къаьгга дола тешал да хьалхалаттача бурувдеттарий балха хьокхамаш. Цар дика къахьегар, бийдал, материалаш кхом беш дIаахийтар бахьан долаш, духхьал шин бетта кходаьд 32 эзар сом.

А. ТИЩЕНКО.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Социалистически мехкашкара хоамаш

«ТРИТОН» ФОРДА ТIА ДОАЛ

«Тритон» — из пIи тиллай кубински корабелаша республика Iилмай Академе заказагIа Гаванерча Чилимо яхача верфе хьадаьча эггара хьалхарча даймехка океанологически кемах.

Водоизмещени 190 тонн а йолаш дола кема дукхача хана автономно форда тIа лела лаьрхIа да. Из кадай, маневренни, океана тIа цхьанна хIамах кхерам боацаш лела йиш хулийтача хIанзарча ханарча навигационни аппаратураца, радараца, автопилотаца, кхыча приборашца Iалашдаь да.

«Тритона» тIа болх беш я кема океана тIа лелаш долча хана фордий фауне флорех, хий химически состав йоаза езаш болча биологашта, химикашта, океанологашта эффективно болх бара эзаш мел долча хIаманца Iалашъяь йола шиъ Iилман лаборатори. Экипажа членашта Iилма персоналан хьаьна я хоза кийчъяь каюташ. «Тритона» борта тIа я кухни, кают-компани, столови, кондиционераш, холодильникаш.

Кема хьадьраша яхачох, «Тритон» бокъонца кийча да хьалхарча рейса.

Александр ЛЕСКИН, АПН соб. корр.
Гавана.

ЛАЬТТА ХИХ ДУЗАРГДА

ХьатIаккхьачад Болгаре бIаьсти йоккхал уттта денош. Дика хьувиъам чубера лаьттана хий дала деза.

Республика керттера хий резерв латт ткъаь шийта комплексни яраш а чуйоагIаш йолча 2.184 хий лоаттадеча моттигах — царех пайда ийбу электроэнерги викзаре, иела хий лоаттадаре, кхашка хий диллара. 150 дукхьал кхашка хий дехкаш я, уж я Къаман аграрно - промышленни союзерча «Хи боахам» оалаш йолча вачхьалкхен объединене доалахьа. Божаш — микроводохранилищаш оалаш ярш — аграрно - промышленни комплексий доалахьа я.

ЗIамига я Болгари, цу тIа а лоамаш долаш мохк а ба из, амма кхашта хий луш йола цун каналаш хIаназе а 20 эзар километр кIаьха я, из хул Москвахен Владивостокан юкъерча юкъал дукха хIама ца эшшаш кхоза кIаьхагIа.

ДогIаи хьесапе хий деттача установкаша дийнахьа а бус а ца сопаш бу болх.

Димитр ЛЕНКОВ.
(София — пресс — АПН).

НАНКА — ПОЛЬКАНА ДЕГIА ПАМЯТНИК

Дахача шера ПНР Нанка - полькана памятник догIарах йола инициатива кхайнайир къам кхерамна кIалхардаккхара Воени совето. Из хургда Лодзерча хьаьа умакцIенов Центрах — берригача мехкарча кхалнаха йолча специализированни дарбан - диагностически учреждене.

Вахара дерригача доакъошка кхалнаьха лоархIам къаьстта бокха болча текстильщикий городе цу тайпара центр хьаяра идея чIоагIа раьза хинна а къоабалъяь а тIайнцар общественносто. Из хьалъеча даакъа лаца шоаш раьза хиларах хоамаш даьд халкъа Польски Войска доакъоша, дукхача предприятеша декхараш тIанйлаьд цунна эзаш йола оборудованни аппаратурен хье аьдна.

УмакцIенов памятник — центр хьалъяра инициатива сиxха кхоачагьяьнза ярг ца хиларах дайпар укх шера 8 марта Лодзерча болхлоша - кхалнахаца шийн вIашагIкхетар долаш новкъоста В. Ярузельске. Лодзински проектни бюро коллектива декхарийла я шай бутт бовдехьа проект оттаь яккха а Центра макет хье а. Наьна - полька памятник хьалдаь довкхаргда даь шера.

(Интерпресс — АПН).

Мохк вIашагIа ма тенханге а Вьетнама Коммунистически партен правительствен тIанийцар мехка центральнии къулбехьени даькъ тIара цеклинии эрий даьдаи лаьтташ карадерзадара хьакъехьара решени. Алхха шоллагIча пятилеткагIа уж карадерзадеча болх бе вахар цаIи ахи миллион гаргга саг. Кердача моттигашка цар вIашагIъехкар 300 совгIа йоккха госхозаши кооперативаши, хьалдир наха чуIе цIеноша, школаш, больницаш, наьпьаш дахкар.

ВIаши Экономически новкъостал дара Совета членаш долча мехкаша СРВ-ана лоаттIаю хIанзара ниа бола техника, республикана гIо ду технически культурай, баьцадаарий, тропически сома плантацеш а, хIаьта иштта кхачан промышленность а хьаеча.

СУРТА ТIА: Зилай-Контум яхача провинцерча госхозни МТС механизатораш.

А. МИНЕЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

9 МАЕ — КОТАЛОН ДИ

ПАМЯТНИКА ЮХХЕ ЯЬ УЙЛАШ

БIаьсти геттара хоза хул цига. АтагIа сийна буц йоал. мIутаргашкен гаьнаштен гIа тоха долалу, анаюх бешамашка кIайлый. Цец а ваьле лоаттийс цига соа хоза йолаш. Амма дега йиш яц бIаьстено яхьача дегагIоагa хьежжа гIаддаха деттадала. Из вIашкатеIалу хьалхагIа яйна гIайгIаш дага а ухаш саготду кхоане дагайоалаш. ХIана аьлча, хьо тIалатташ вола лаьтта гIайгIайн дагадоахнарийн символ я, из да Лидице кхы ца хилийтаран йиш ца ялийтаран тIахьехьаш дола кхайкарал.

Массехк ватав хьо цу сийдолча моттиге гIолла тIех а ваьнна! ДIаэтта лаьттав цхьан хана нана Горака цIеноши амбари хиннача. Цу цIенойн пен юхе топаш техад нацисташа Лидицерча 173 маIача сага. Царна юкъе хиннаб цхийтта шу мара даланза бола кхувш боагIараш а. ЦаI кхы а зIамагIа хиннав. Амма моастагIий автоматий йовхьашта хьалхашка кура лаьттаб. Цхьаккха а хиннавац къахетам бар дехаш, цуна мукIарло дир палачаша шоаш а.

Дуккхаза лаьттав хьо гIадагIаш бухье хьоарчабаь кIарцхала аьшкасьрг а болаш дола дахчан чурт долча наха вежарий каш оалача цу дийнахьа цига боабаьрий каша йистте, дунен тIа баха чIоагIа безам боллашехьа боабаьрий сий де вена.

Эггара халагIа хулар хьона массаза а хьалха цига аьгIача школа ларда гуча а йоаккхаш аьхкача моттига юхе кхаьчача минуташка. Цкъаьннахье хьалхашка отт хьона массазара яр санна йола шоала вIаштIаръаь хинна дийла кораш а чухьежаш малх а болаш йола школа е. Цхьан классера хьахоз илли доахача берий оазаш: «БIаьсти чIагаргаш даьхкад тхенцига»... Цул тIехьагIа гуртал ба бекаш, хIаьта гоннахьа делаш бераш да. Занитеш чакхъяьннай, хьаэлгий орджигаш санна, массе оагIора дIа-юха дайде, школана гаьна доал бераш... Цу ханна дилла а унзара воал хьо. Цхьа минут хьалха гIаддаха делаш хинна бераш делхаш да, уж дайдда долх, цар оалий зовнаш гаьцара хоз, тIаккха геттара дон... Геттара дIадолх уж, кхы юхадоагIарг а доацаш.

Лидицерча 104 бера тIаэттай фашизма къизал. Германе дIадигад шу даьнна дола 91 бер, царех 82 лийнад. Цар кхел тIаэттай шу а даланза долча кхы ворхI бера а. Трагеди хинначул тIехьагIа диъ бер Iодаьча шерре а деннад. Дунен тIа дахаш шу а ца доакхаш деннад шиъ кхы: Лидицерча Йозеф Гронизя наьккъх даьллача бера даьнен кхыболча маIача нахан топаш тохаш царна тохаш техай. хIаьта 1942 шера 28 октябре Оснабрюке хиннача концлагере ваь хинна цун воша Iовешшехьа вийнав нацисташа.

Нах, дагадоагIий шоана из? Из-м дIайхача аьшнаца доагадеш дега я сиев а яь цIаннха а ерзаргйоаца чов мя йий.

Мюнхене вIашагIкхеталехьалхара Чехословаки республика. Массехк шу да нацистски Германи цунах кулсок яккха кийчлуш йола. Тхьаь барайтталагIча шера дерригача халкъо из хIама делга дIадехарагIа. дIакхайкаду берригача мехка тIема мобилизаци еш хилар. Да вайкъежаш ва, сихха шийна моданчик хьа а яйце. дог айденча а волаш къаст из дезалах: берехи сесагахи. Бакъдац. тхона гуш вIалла елха а елханзар тха нана, йилхар из тIехьагIа. мюнхенски тийша болх хинначул тIехьагIа. тха да а дот деха а волаш, къамаш сий доадар кхета а даь цIавеча.

Нацистски оккупаци тIома. Вахари машари яхараш санна дола дукха ха йоацаш а тIехьа чIоагIа хеташ а дикка кхетадеш а хинна хIамаш ди тIехьа корк а лора тешаме доацаш а хулар. Сирена цIогIаца дIабодар къонача денах бола тешам. Лелхаш йолча бомбаша. Йоккхийча топий залпаша, ювлача гранаташа бIара чкъор мо мара доацаш хетийтар тIоех детта пенаш, бетонах яь чIоагIаленаш. ХIаьта саг гIадвугар Iожалгара аьнндача хIара минуто.

Из дар шоаткъе цхелагIча шера. Фронта лини Къулбаседен Моравел тIехьаьнна ир. шийна кхаь мукъабадара миссик кхоачашъеш дар Советски Эскар. Цу Iура, I мае дас аьлар: «Воле, хьожаргда вай. Хье дийна мелав зиздалийта йиш яц Iа иза».

Хьенна биплургба бIаьсти хозлуш доагIача лаьтта баьда бIаьш бола боабаь нах?

Шийна бIаргашца из бIаргадайначо цIаккха а диплургдац хьадийла дале а хIама гуш доаца, шоашта Iазап тIаоттадаьраш бехке беш хинна бIаргаш. чухийрча гIирсаш, лергаш къорзеш ювлаш лаьтта йоккхий топаш, бехк боабаьраш боабаьрий йIаьхе списокаш, гIо де саг воацаш бисараша тIалаьтте кхерам. Из дар вай бераш хиннача кхувш лаьттача хана.

Амма дукха ма бий дунен тIа цхьаккха а цу тайпара хIама бIарга ца дайна нах, вай ханара бераш. ТIемо нахе тIаоттадаь хинна Iазап дова царна дувцарагIа. ХIана аьлча шерра океви бар уж лорабеш... Цар кхыча тайпара лр бера ха.

Лидицки мемориале, гIайгIан символ хинна латтача моттиге гIолла, водаш ва хьо. БIаьш а эзараш а я дерригача лаьттан букъ тIа фашизман империализмаи йита цу тайпара моттигаш. ХIаьта хIанз юташ а латт.

ДоттагIалех машарех бешка гIолла водаш ва хьо, бIаьстан розаш а долаш, нердача Лидицана чувоал хьо. Хьехен бIаргйн хенаш да улицаш тIа дагIаш. бIарг хьест цIеношта юхерча зIамигача бешамашка дагIача зизаша.

ДIачувоал хьо культура цIен оала чу. Хьога моаршал хетт дунен масее а ниIингерча бераша дийхача суртаца. Цар дувц вахарахи машарахи. ХIара сурта тIа — дийна нана, дийна да, дийна доттагIий. ХIана аьлча уж ба дуне доахадераш...

Иван ЦИГАНЕК,
чехословацки публицист.

(Орбис — АПН).

САЛЬВАДОРЦАШТА ТIАЛАТТА IАЗАП

Бовбечара кIалхара бувлаш шоай мехка доазонал арахьа удаш дIаух сальвадорцаш. 80 эзар саг совгIа нах шоай мехкара дIа а баха лоаллахарча мехкашкарча байдда леларий лагерашка Iазап увзаш ба (хьалхарча сурта тIа).

* * *

Лазар, моцал хьеа, чуIе цIеноw ца хилар — из дерригa тIалатт сальвадорски бераша. Къахетам беш бац халкъа духьаларчу режима карателаш. Сальвадоре кхаь шера шовитхьа эзар совгIа юкъе дукхагIбарий — кхалнаш, боккий нах, бераш.

Камера пресс — ТАСС сурт.

СИЙГАХ БАЬННА АЛА

Белоруссе столице — турпала-городе Минске кӀезига яц истори дагадохийташ йола моттигаш. Царех цаӀ — дукха доккха доаца, сатийна додача Свислоче берда йисте дагӀа дахчан цӀалг. Укхаза, машиннаькъ тӀа гӀулакхе хиначча П. В. Румянцева квартаре, 1898 шера марте хиннай Российски социал-демократически болхлой парте исторически I съезд. Укхаза баьннача сийгах лотабеннаб революце ала, социализма ала.

1923 шера цу цӀагӀа вӀашагӀделлад РСДРП I съезда цӀа-музей. ХӀара шера эзараш нах ух музее, укхаза хьалха хиннача тайпара юхаметтаоттадаьд долла хӀама, хьахьокка РСДРП I съезда делегатий фотографеш, цуй решеней копеш, «Российски социал-демократически болхлой парте манифеста» подлинни экземпляр.

Парте ветеранашца, производстве хьалхалаттарашца, КПСС съездий делегаташца вӀашагӀкхетараш хул музее.

СУРТА ТӀА: Минска областа Вилейски районерча Ильянски совхоз-техникума дешархой ба музее.

Е. КОЗЮЛЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

КИНОИ ШЕРАШИ

Кинох лаьца дукха дувц. Цох дувц дезаде, новкъостий вӀашагӀкхийттача, городерча транспортаца дӀа-юха болхаш, иштта кхы дӀехо а. ХӀаьта кинох къамаьл деча хана дукхагӀча даьнъе хаза йиш я: «ДагадоагӀий хьона?» — яха дешаш. Уж дешаш яьлча деш дола къамаьл дагалоацамашка доал, дӀаяхача къоналах хьаг, къона болаш хьийжача фильмашка хьажа безам хул. Ховш ма дий, дукхача фильмашка вахара тайп-тайпарча ханашка кхи а кха а вай хьежилта. Царех цхьадараш дегашка вӀалла хер ца юташ сиха дицлу. воӀаш дукхача хана байна дац дус.

Фильмаш къалуш дац. Иннча хана уж даьхадале а, цар йоаний вайна дукха ха хьалха хинна событеш, торо хулийт хьалха дӀабахача наьха, заман гӀулакхаш, уйлаш йовза а, вай хаяарчийца нийсъе а, хар мах бе а.

Къона тӀехье хьалкхув, дӀаотт боккхагӀчар когаметта. Цун шийна да кино — хӀанзарча ханах дувцаш дола картинаш. Бакъда, къоначарна а даим хьамсара веташ да моцагӀа даьша дувцаш хеза, хӀаьта шоай хьажа а торо хинна фильмаш. Масала, царех да «Вахара енна путевка», «Журналист», «Визза волча сагах йола повесть», кхыдараш.

«Юбилейный» кинотеатре каст-каста доагӀа дукха хьалха экранаш тӀа гойташ хинна фильмаш хьоккхар дехаш дола каьхаташ, цар тӀа дувца фильмаш тайп-тайпара да.

Деррига дехараш кхоачаде йиш епе а укх шера оаха юкъейоалаьй балха керда форма — «Юха а хьоккхача фильма сеанс». Масала, эттара хьалха дӀайолаеш хьекхар 1973 шера даьккха «Нейлон, 100%» яха картина. Цу фильме ролаш ловзаеш ба гӀорбаьнна актераш В. Басов, В. Титова, Л. Кураклев, М. Пуговкин, В. Этуш, Е. Евстигнеев. Иштта ваьха юха а хьажа торо хиннай «Чермен», «Иразаь долча «Щука» командир», «Безаман темах йола фантази», «Къонахараш», «Форд» яхача фильмашка. Бераштa лаьрхӀа кинотеатра экрана тӀа шоалагӀа хьекхад «Айболит-66» яха картина.

Кинозрителашца анкетировании йича гучадоал дунеха хьалха даьха картинаш наьха дегашка дьц а ца луш дахаш долга.

Шиъ анкета тӀа тӀема къахьегама а ветерана В. К. Рябцева язду:

— Кинотеатрашка каст-каста го йиш я Европе хиннача тӀема эпизодаш, бакъда, азиатски кампанех нагахьа а го йиш яц фильм.

Цу тайпара чулоацам болаш да дешардочо П. Кузьмина цоий анкета тӀа даь йоазув а. Цу тайпара фильмаш дукха дац, хӀаьта царна юкъе а лоархӀамегӀ бола болх ба «Гобека а Хинагана а тӀехьаьнна» яха картина. Из фильм тха кинотеатре гойташ а хиннад, хӀаьта Коталон ди хьатӀакхоачаш цӀаькха а гойтаргда.

ДикагӀдола картина белгалдаккха торо хул, цунга хьажа дукха нах ахарга хьежжа. Укх шерарча дикагӀча фильмах дувца хьалха дале а, са белгалдаккха безам ба наха геттара дика тӀаэцаш дола, «Шиннена лаьрхӀа вокзал» яха фильм. Э. Брагинскеца цхьана цун сценарий язьяр ва фильма режиссер вола Э. Рязанов. Цу балхо дукха отзываш язъяйтай нахага. МалагӀа баьхаи долаш да из?

Ший кердача фильма тӀа а даим ше йоашхача безамая тематикана хийраваьннавац Э. Рязанов. Цун деррига балхаш актуальни дола дешаш дувцаш, кӀоарга юмор йолаш, бокъонца вахарера хьанйца хӀамаш дувцаш да. Хьалха бовзаш хинна актераш кердача оагӀорахьара бовзийт, цар талант кхы а кӀоаргагӀа хьагойт. Цу картине керттера ролаш ловзаеш ба актераш О. Басилашвили, Л. Гурченко, Н. Михалков.

ДӀахо йодача хана а наьха дехарашка хьежжа кинотеатра экранаш тӀа гойтаргда дукхача хана деиз дезаденна, диц ца луш дола картинаш.

Д. ШАТИЛИН,
«Юбилейный» яхача кинотеатра директор.

ХЬЕХАРХОЙ ГӀОНЧА

Вай республикерча дешара заведеней КИД-ашта юкъе болх кийса барца, дешархошта интернациональни кхетам луча дикка моттиг дӀалоацаш я медицински училищера «Планета» яха КИД.

Дукха бувзамаш хоттаденнад цун ше санна йолча училищай клубашца.

МалагӀча дешанта дукхагӀа теркам тӀабохийт кидовцаша шоай дешархошта? Цу хаттара жоп а луш эггара хьалха белгалдаккха деза, дешархошта кхетам луча даькъе педагогически коллектива лоархӀаме гӀо деш хилар. Училище я радиоузел. Кидовцаша кийч а еш радио чу гӀолла еш интернациональни чулоацам бола лекцеш, докладаш. Цу тайпарча балха форма чулоац училища берригаш хӀана бал яьина дешархой. Интернациональни кхетам балар айхха дувзаденна да атеистически кхетам баларца. Из кхета а деш, кидовцаша бувзам лоаттабу «Атеист» яхача клуба членашца, цхьана кийч а еш чаккхйоах мероприятеш. Масала, царех я «Ди — халкъий доттагӀала моастагӀа» яха радиопередачаш, «Атеизма а интернациональни солидарноста а кӀираш», царна юкъейоагӀа атеистически а интернациональни а чулоацам, маӀан дола конференцеш, тайп-тайпара вӀашагӀкхетараш. Къаьстта а теркам тӀабохийт КИД-а вай республике кхыча мехкашкара пьхьача делегацешца вӀашагӀкхетараш чакхдахара, шоай мехкий хьалех лаьца царга дувцийтара. Цун дола тешал да, училище ГДР, Болгарера, Вьетнамера, Сальвадорера, Анголера яьхка делегацеш хинна хилар. Уж вӀашагӀкхетараш чакхдийнад доттагӀала а солидарноста а цӀейш санна.

КИД-а кулгалдеш, цун болх дикагӀа пайда боалаш дӀабахийтара тӀехьожам лоаттабеш, оршача гӀо деш хьехархой хила беза. ХӀаьта медицински училищерча КИД-а гӀо деш цхьа хьехархо хинна а ца Ӏеш интернациональни кхетам баларах йола хьехархой бӀарчча совет я. Кидовцашта даим хьехам луш, мероприятеш кийчъеча шоаш а даакъа юкъехьош ба цу совета членаш, хьехархой Т. В. Сапронова, Р. З. Лимаева, И. И. Ботвиника, Л. В. Дэнсяк.

Алхха дикеи тӀехдикеи дешаш бола кагирхой ба «Планета» яхача интернациональни доттагӀала клуба членаш. Цар хьинар дӀаккоач дешара Ӏаткъарг а доацаш общественни болх бе. Царех я вай юзцача клуба президент Денискина Ольга, ленински стипендиатка Гезугва Лариса, Замозей Елена, Расуева Фатима, кхыбараш.

Медицински училища дикагӀбола доттагӀий а болаш, дукхача хана деиз бувзамаш а лоаттадеш хьабоагӀа Орджоникидзерча, Нальчикерча, Махачкалерча, медучилищай кидовцаш. Каькаташ дӀа-юха яздарал совгӀа уж дӀа-юха хьоашалгӀа бахе, шоай балха опыт йовзийташ хул.

Училища КИД-а ший болх бу машар лорабара Нохч-ГӀалгӀайчен комитетаца бувзам а лоаттабеш. Цу комитета вицалаш хилар училище дукха ха йоацаш чаккхйаккхача политически илле, плаката конкурсага хьожаш.

Иштта, дукхача балха формаех пайда а эцаш, керттера йоахо дешархошта интернациональни кхетам балара а еш, хьайоагӀа «Планета» яха интернациональни доттагӀала клуб.

С. ЧАКОВ.

ПТУ: ВАХАР А ПРОБЛЕМАШ А

МАССЕ ОАГӀОРАХЬАРА ЙОАКХОЕШ

Профтехобразоване система лоархӀамегӀара декхараш да: дешаш барий профессионални говзала формировани яр, болхлой хила безарий шоаш хержача профессеех безам болийтар, царна хьинаре къахьегаш хургболаш кхетам балар. Уж декхараш кхоачашдеча керттера хало тӀалаттараш кагирхой хьехаичаш эттара хьалхарча даькъе производственни дешар хьеха мастераш ба.

Из дика кхетадеш ба тха дукха мастераш. Масала, производственни дешара мастера, кагирхой хьехаича № 5 йола СГПТУ йистеяьккхача, «Халкъий доттагӀала» орден лелаеча новкъоста В. И. Тимазина ший декхар лерхӀ ше хьехаш барашка професси Ӏомайита ца Ӏеш, царех хӀарачоа из ший професси дукха езаш, къахьегамцара а ше беча балхацара а гӀулакх коммунистически хьисепе лeладеш хургволаш кхетам балар. ХӀаьта цун из де вӀаштӀехьа а доал. Цу дерригне гӀо ду хӀара дешархочоа ше болхлой класса къахьегаш болча дезала даакъа хилар кхетаде.

Коммунистически кхетам а лу къахьегамцара гӀулакхаш творчески леладе а Ӏомабу № 5 йолча СГПТУ дешархой В. Д. Капирии керте латтача слесарий-монтажникий бригаде. Дешархошта дилла а гуш дола хӀама да, цаӀ юкъера ца воалаш, бригада беррига членаш барт болаш, хьинаре болх беш хилар. Цар болх зувш а шоаш цу балха юкъе даакъа лоацаш а болча болхлой хила безаш болча кагирхоша раьза хиле, шоай дараш санна тӀаэц къахьегама коллектива хьашташ, болхлой класса психологи.

Цу бригаданеи училища группанеи юкъе даь социалистически яхьа договор да. Шоай производственни гӀулакхех дешархошта хьалхашка юкъ-юкъе отчеташ ю бригада членаша. Шоай оагӀорахьара дешархой «Коммунистически къахьегама бригада резервни группа» яха сий дола цӀи яккхара яьржача социалистически яхьа юкъебахаб. Ховш долча бесса, болхлой професси мерзъяра, хьаьнала, творчески хьегача къиш сий лакхдара еча агитаце нах эттара чӀоагӀагӀа тешабеш дола тайпа да из.

Къаьстта хьамсара йоах № 9 йолча СГПТУ Петр Петровича Черепнина цӀи. 1949 шера яьккхай цо из училища, каменщика говзал а Ӏомаеш, хӀанз нерте латт из Нохч-ГӀалгӀайчен гӀишлош яра управлене ПМК-105 комплексни бригадана, хӀаьта дилла а цун бригаде хул № 9 йолча СГПТУ дешархой штатни производственни практике бахе. Профессионални говзал лакха хилар, практиканташца товш, дас санна царех хӀаране йоакхо еш из хиларах раьза ба цун дешархой. Бахьан доацаш хӀама дац цун наьсха тӀа лелаш Къахьегама Цӏеча Байракха орден хилар.

Училища инженерно-педагогически коллективаца цхьана гӀо дир цо дешархочоа Шамаев Лаьчана профессех дикагӀвар яха цӀи яккхара йолча республикански конкурса юкъе даакъа лаца кийчвала, хӀаьта цу конкурсе 1982 шера республика дикагӀа вола къона каменщик а лаьрхӀар Лаьчах.

№ 3 йолча СГПТУ дешархочоа Шарфудинов Сергейна ший професси харжа гӀо дир Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» яхача завода газоэлектросварщица, хӀанз цун практикана кулгал деш йолча Умалатова Саже. Цу бригаде къахьегаш ба из училище яьккха Козлов Сергейн Штефан Константинин. Советски Эскаре гӀулакх а даь шоаш цӀабаьхнача КПСС XXVI съезда делегат, НГӀАССР Лакхехьарча Совета депутат, ВЛКСМ обкома бюро член йола шоай хьехамча Умалатова Сажи йолча юхабаьхнар уж.

Дукха дикадараш дувца йиш я цу завода № 5 йолча цеха № 7 йолча участка вокхагӀа волча мастерах П. А. Зевиловх а. Цун участкерча болхлошна дика тӀайибу профтехучилищай дешархой, камаьрша дӀател царна шоай знанеш, профессионални говзала «къайленаш» дӀайовзийт. Профтехучилищаш йистеяьхарех дукхаьараштa балхашка дӀахьежабеш парсонални путевкаш тийнай цун участке балха хьежабеш, царех ба хӀанз производстве хьалхалаттараш В. Болдырев, Ю. Кузнецов, кхыбараш.

Дукха шераш да В. Л. Макаров Наурски районерча В. И. Ленина цӀерагӀча колхоза председатель вола. № 2 йола Калиновски ССПТУ йистеяьккха ба цу колхоза механизаторех 90 процент бараш. Царна юкъе: Къахьегама Цӏеча Байракха орден енна вола В. Ф. Жуков, СССР Лакхехьарча Совета депутат йола, «Знак Почета» яха орден лелаю Н. С. Финогенова, кхыбараш. Колхоза председатела В. Л. Макаровца шийна механизаторски кадраш кийчъяра хьинаре гӀо дарах, X пятилетка заданеш толаме кхоачашьярах Къахьегама Цӏеча Байракха орден а «РСФСР профтехобразоване отличник» яха значок а еннай.

Дукха шераш да Е. М. Тюкаркин № 4 йолча СГПТУ электрикаш кийчбеш вола. Педагогически говзало, практически балха йоккхача опыто йиш хулийт цун дешара а кхетам балара а процесс хьаькъалагӀа вӀаштӀехьаяккха, болхлой хила безаш барий хьахулаш латтача оамалашта кхетамца воздействи лоаттае, уж болхлой шоаш хиларах доккхал деш хургболаш болхлой класса бокъонца бола викалаш хургболаш царна кхетам бала.

До хьехаш болча дешархоша геттара дика Ӏомаю шоай профессеш, балха дӀахьожабаьча предприятешкара дӀаяхац болх дилла а дика беш хул. Практически вӀалла хилац цун группе харцахьа гӀулакхаш леладаь моттигаш, бахьан доацаш нах дешара дӀабулац, хержача профессех дог экхаш моттигаш нийслац. ДукхагӀа болча дешархошта лакхагӀа йола разрядаш хьежаю. Уж деша баьхнача хьалхарча денношка воалу из царех барт болаш, цхьоагӀо йолаш коллектив е а, уж цхьан болх бе Ӏомабе а. Е. М. Тюкаркина группе дилла а толаме болх беш хул комсомольски профсоюзни организацеш, дешархой самоуправлени.

Камаьрша дӀалу Е. М. Тюкаркина ше Ӏоаль опыти знанеш шийца болх беш болча новкъосташта. Педагогически балхацара ший безам мерзбу цо училища къоначa мастерашта.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлош яра управленера вайтав производственни дешар хьехаш вола мастер хургволаш № 6 йолча СМУ прораб хинна, Московски инженерно-строительни институт яьккха Абдулгадинов Лаьча. ГӀишлош хьалъеча болх баь опыт йолаш вола дика организатор ше хиларах тарра, цун вӀаштӀехьдаьннад дешархоех цаӀ йола коллектив е. ХӀаьта социалистически яхье дилла хьалхарча мугӀарашка а хул цун группа. Цу масало хьагойт предприятешкарча, гӀишлош ечарча, совхозашкарча къоначa квалифицировани болхлошта юкъе дукха кагирхой хьехамчаш хилар.

Тахан цӀаькха а хьажа беза хьехамчаш шоаш кхетам лурашцара гӀулакхаш КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумо дӀадехарашка хьежжа кердача тайпара хувца.

Таханарча дено дӀадех «хьехамча духхьал производстве хинна ца Ӏеш, училище а цӀагӀа а хьехамча» хулга.

Хьехамчаех долча дешага цӀаьхха а цӀаьхха хьежа еза профессионални комсомольски организацеш. Къаьстта бӀаргхоабаш хила беза хьехамчаш харцахьара оамалаш йоаххаш болча кхувшбоагӀарашка. Царна болх бе хьежабе беза эттара йоккхагӀа производственни а вахара а опыт йола квалифицировании болхлой.

Хьехамчашта юкъе хила йиш яц кхувш воагӀачо хьалхара алаш хьанйцача цунна ловца а баьккха хьехам балара метта, из къаракъа шуша я вохийтаргвола саг. Де дезар да, кхувш воагӀар пуцах вокхагӀа вола новкъост а лерхӀаш ший хьехамчана юхегӀертаргвола, цунгара хьехам эца гӀертаргвола, шийга гӀайгӀа кхаьчача а дикахетар хилча а из волча ухаргвола хӀама дар.

Л.-Ӏ. МАХТАМЕРЗАЕВ,
Нохч-ГӀалгӀай профтехобразоване управлене начальника заместитель.

Дукха дика хьехархой ба Назранерча № 3 йолча юкъерча школе болх беш. Царех цаӀ я юкхьанцарча классашка хьехаш йола Мальсагова Султана Зина.

Дайтта шу гарета ха я цо из болх бу. КӀоарга опыт йола, ший болх дика бовзаш, лертӀа урок яла хоаш йола педагог хиннай цох.

Укх шера цо хьехаш я 2 «б» класс, цун классера бераш дика кхет дешарах.

СУРТА ТӀА: З. С. Мальсагова урок луш я 2 «б» классе.

И. ПЛИЕВА сурт.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

7 май

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 20.30. Гойтаргда «Массарел дезагӀдар» яха фильм. I сери.

С. М. Кирова цӀерагӀа культуран салаӀарен парк. Бувзама болхлой Денна хетадаь наьха салаӀар. 10.00. «Лаьттан тӀа цӀена, машаре сигале хилийта хьожаргда тхо» яха радиоконцерт. 14.00. Массовкаш, ловзоргаш, викторинаш. 16.00. КИМ яхача клуба берий художественни самодеятельноста концерт. 17.00. Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен филармоне артистий концерт. 20.00. «Ленински гварди» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 10.30. Болх беш я «Хургволча бӀухочун клуб». 11.00. «ЦӀаккха дицлургдац цар денал» яха Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема ветеранашца дола вӀашагӀкхетар-сайре. 19.30 Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупская цӀерагӀа культура Дворец. 12.00. «Вахар — Даьхен гӀулакх дар» яха Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема ветеранашца дола вӀашагӀкхетар. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 19.00. Болх беш я «Фонограф» яха дискоклуб. «ТӀема шерий иллеш».

Клуб МВД. 18.00. Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема ветеранашта хетаь огонек.

Клуб КСМ-2. 18.00. «Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац» яха цӀей.

Трамвайно - троллейбусни управлене клуб. 18.00. Коталон Денна хетаь огонек.

8 май

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 20.30. Гойтаргда «Массарел дезагӀдар» яха художественни фильм. II сери.

С. М. Кирова цӀерагӀа культуран салаӀарен парк. Коталон Денна хетадаь наьха салаӀар. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Лорабе машар!» яха радиоконцерт. 14.00. Массовкаш, ловзоргаш, викторинаш. 15.00. Духовой оркестра концерт. 16.00. Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема ветеранашца дола вӀашагӀкхетар. 17.00. Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен филармоне артистий концерт. 20.00. «Лерггбоацарий летопись» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Болх беш я «Фаьлгийи приключенейи дунен тӀа» яха киноклуб. Гойтаргда фильм-фаьлг. 11.00. «Эрзи» яхача клуба фотовыставка. 11.00. «Са доттагӀа — фронтера илли» яха радиоконцерт. 17.00. Болх беш я «Ритм» яха клуб. «ДоттагӀий-цхьан полке хиннараш» яха Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема ветеранашца дола вӀашагӀкхетар. 19.00. Баьццара театр. Коталон Денна хетадаь ветеранийи хора концерт. 19.30. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупская цӀерагӀа культура Дворец. 12.00. Болх беш да школьникий самодеятельни театр. Х. Мелик «Сигала гӀолла йода «Гуманоид» яха спектакль.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 11.00. «Фронтовикаш, дӀаохка орденаш!» яха берий утренник.

А. М. Горька цӀерагӀа клуб. 15.00. «Уж, кхы юхабоагӀаргбоацараш, цӀаккха биц ма белаш!» яха сайре.

Газета аргӀанара номераш арояргья 9-чеи 12-чеи мае.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Нохч-ГӀалгӀай АССР МВД пожарни охрана управленеи ВДПО республикански Советои 1983 шера 7—8 мае Ӏуйрийна 9 сахьат даьлча «Динамо» яхача стадионе чакхйоахаргья кхелетарий шоай лоӀамерча пожарни дружинашта юкъера пожарно-прикладной спортагӀа йола республикански яхьаш.

Яхьий програме:

1. Духьаленаш йолча 80—100 метр болча оасах тӀехбовлар.
2. Пожарни эстафета.
3. ТӀема хана санна кийчо яр.
4. Учебни башне кораг1а чувалара штурмовой лоеже тӀа гӀолла тӀавалар.

«Динамо» яхача стадионе хьех оаха шо.

ТУ-154 ГРОЗНЫЙ — ЛЕНИНГРАД ЯХАЧА ТРАССАГӀА

1983 шера 15 мае денз 30 сентябре кхаччалца

3 сахьатеи 15 минутеи 2320 километр — Аэрофлота ТУ-154 яхача комфортабельни лайнерца!

ХӀанз духхьал йодача рейсагӀа Ленинграде — дунен тӀа хозагӀа ярех йолча, Сийлахь-йоккха Октябрьски революци дӀайолаеннача городе — кховчаргда шо, цул тӀехьагӀа дӀахо — Советски Прибалтике, Архангельски, Мурмански областашка.

Грознера самолет дӀайода 16 сахьати 55 минути яьлча. Ленинградера Грозне юха — 12 сахьати 20 минути яьлча.

Самолеташ кердача трассагӀа лелара расписанех, хӀаьта иштта Ленинграде гӀолла беча транзитни наькъах, шоана аьттув болча маршрутах ха безам бар хьаргда Аэрофлота агентстве — телефон 2-75-46, аэропорта справочни бюро — телефон 2-36-08.

Авиабилеташта хьалххагӀе а заказаш хьайиду 3—15 ди хьалха телефонаца 2-24-52, тӀехьагӀа агентствера уж дӀаэцаргдолеш. Заказаш дӀайиду хӀара денна 9 сахьат даьлча денз 18 сахьат даллалца. Перерыв 13 сахьат даьлча денз 14 сахьат даллалца. Выходной денош — шоаттен кӀиранди.

Накъ бе самолетаца!

РАДИО

10 МАЙ

6.40 — 6.45 — Передачай програмка. Хаоттаи (эрсий меттала).

6.45 — 7.00 — «Юртара Ӏуйре» (эрсий меттала).

8.15 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.18 — Передачай програма (гӀалгӀай меттала).

8.21 — Иллеш, эшареш, хабараш (гӀалгӀай меттала).

9.15 — 9.30 — «Байка минута мах». Корреспонденци (нохчий меттала).

9.30 — 10.00 — «Къона заманхо». Радиовыпуск (гӀалгӀай меттала).

16.00 — 16.01 — Передачай программа. Хаоттаи (эрсий меттала).

16.01 — 16.16 — «КПСС къахьан политикаех буржуазни пропаганда дувца харцадар». Исторически Ӏилмай кандидата Юсупова беседа (эрсий меттала).

16.16 — 16.31 — «Тхога хаду». Каьхатий обзор (гӀалгӀай меттала).

16.31 — 17.00 — «Юрта боахама хьалхалаттарашта!». Концерт (нохчий меттала).

18.00 — 18.10 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — 18.20 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — 18.30 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

18.30 — 18.40 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — Композитор Антонио Вивальди. «Вахаран кхоалламен оагӀонаш».

18.18 — Лоамий ашараш. Концерт.

19.38 — Музыкально-поэтически композици.

20.01 — Шахбулатов Ӏадиана илли.

11 МАЙ

6.40 — Передачай програма. Хаоттаи (эрсий меттала).

6.45 — «Лаьттанна — кхоачам хилалла тӀоадал». Корреспонденци (нохчий меттала).

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.30 — Передачай програма (нохчийн, гӀалгӀайн меттала).

8.38 — «Берасы» яхача ВИА ансамбла концерт (эрсий меттала).

11.15 — Миллионни ленински университет. Беседа (нохчий меттала).

11.30 — КПСС ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш — вахаре. «Экономика артереш бахьдар». 4-гӀа передача (эрсий меттала).

15.15 — «Барт тайнача дезале». Радиовыпуск (нохчий меттала).

16.00 — Передача програма. Хаоттаи (эрсий меттала).

16.01 — РСДРП II-ча съезда 80 шу дизарга! «Мехка индустриализаци ечарча къовсамех» (эрсий меттала).

16.15 — «СелаӀад». Радиовыпуск (эрсий меттала).

16.45 — 17.00 — «Дунен къилалашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Йоазиш йоацар». А. Блока поэмах йола радиопостановка.

19.00 — Бекараша йаьча республиканий композиторий концерт.

19.30 — «Курсин ара». Зайнутдинова дуцар (нохчий меттала).

19.51 — «Ашаргара ашарга». Концерт.

20.31 — Художественни самодеятельноста даакъалаьархой концерт.

Хохам

Тахан республике гӀоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 15—20, Грозне 18—20 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломиеи морхаш а йолаш, цхьайолча хана догӀа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 5—10, дийнахьа 15—20 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

БЕЗАМЕ ВӀАШАГӀКХЕТАР

Советски наха дезагӀа дарех цӀей да Коталон ди. Цу денна хетаь мероприятеш массаза а чӀоагӀа уйла тӀайохийташ кийчъю тха школе. Иштта хилар укх шера а.

ЦӀей хьатӀакхоачача деношка эрригача пионерски отрядашка чаккхьялар Коталон денна хетаь «ТӀем тӀа лийгарий сий лакха лоаттадеш хилеӀа» яхача темах йола сбораш. Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа хиннараш даькъала бийцар, тӀема ветеранаш бахача цӀенoех цӀе седкъиташ хьаптехар. Из деррига чӀоагӀа гӀадбаха, дегаш айденна болаш кхоачийдир тха пионерашa.

Дика кийчъяь чаккхьялар школе цӀейна хетаь утренник. Цига хьийза вар оаха тӀема ветеран А. К. Барханоев. ЧӀоагӀа теркам тӀабахийта ладийгӀар дешархоша тӀема хиншкара хӀамаш дувцаш цо даьча къамаьлага. Цун тӀехьагӀа пионераша тӀема шерашкара иллеш доалаш, стихаш ешаш чаккхдьлар из безаме вӀашагӀкхетар.

А. КОТИЕВА,
Назрановски района Яндарерча барӀ шера школа пионервожатый.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителе — 2-85-07; бехктохаша секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаьой — 2-58-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-58-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарей, ерей, шоаттен деношка

СФ05152. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2457.